

העולם

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

70 éve, 1943 áprilisában tört ki a varsói gettófelkelés (Cikkünk az 5. oldalon)

Chanukkai gyertyagyújtás Buenos Airesben a későbbi Ferenc pápával (jobbra) (Összeállításunk az 5. oldalon)

A varsói zsidó szervezetek megállapodtak arról, hogy a gettófelkelés 70. évfordulójának szimbóluma a nárcisz, így a kegyelet virágai, koszorúi kizárólag e sárga virágból készülnek.

Utcarészt neveztek el Scheiber Sándorról (Cikkünk a 4. oldalon)

Hölvényi György átadja a Scheiber-díjat Szalai Annának (Cikkünk a 4. oldalon)

Babij Jár (Cikkünk a 3. oldalon)

Kérjük, hogy adója 1%-ával támogassa a magyarországi zsidóságot. Technikai számunk: 0358

Májusban Budapesten tartják a Zsidó Világkongresszus közgyűlését

A Zsidó Világkongresszus különös figyelemmel követi a magyarországi zsidó közösség életének történéseit. Ezt jelzi, hogy a szervezet hosszú idő után először nem Jeruzsálemben, hanem Budapesten tartja a közgyűlését májusban, mintegy ötszáz fő részvételével – mondta el Jeruzsálemben az MTI tudósítójának *Feldmájer Péter*, a Mazsihisz elnöke.

Feldmájer a magyar delegáció tagja volt a Zsidó Világkongresszus (ZSVK) végrehajtó bizottságának Thesszalonikában kezdődött kibővített ülésén, amely Jeruzsálemben ért véget. Közölte, hogy a budapesti közgyűléstől azt várja: a résztvevők megismerkednek a magyarországi zsidóság múltjával, jelenével és jövőjével. „Másképp a küldöttek kifejezik szolidaritásukat a magyarországi zsidóságot ért támadásokkal szemben, hiszen közismertek azok a rendkívül erős és agresszív antiszemita hangok, amelyeket az utóbbi években mindannyian hallhattunk” – tette hozzá a Mazsihisz elnöke.

Az 1936-ban Svájcban alapított Zsidó Világkongresszus a világ zsidóságának legjelentősebb képviselői szer-

ve, amelynek végrehajtó bizottsága Thesszalonikában részt vett a görög zsidóság deportálásának hetvenedik évfordulóján rendezett megemlékezéseken. 1943-ban több mint negyvenezer zsidót deportáltak Thesszalonikából, és kilencvenhat százalékuk meghalt a haláltáborokban vagy az azokhoz indított vonatokon.

A *Ronald S. Lauder* vezette bizottság határozatot fogadott el, amelyben aggodalmát fejezte ki a görög zsidóságot fenyegető szélsőjobboldali Arany Hajnal párt előretörése miatt. A magyar zsidóság képviselő *Zoltai Gusztáv*, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója és Feldmájer Péter ismertette a magyarországi egyetemeken tapasztalható, egyre erősödő zsidóellenes hangulat jelenségeit, továbbá azt is, hogy a magyar kormányzat nemcsak a Horthy-korszak vezető embereit akarja példaképként állítani a magyarság elé, hanem március 15-én a nemzeti ünnep alkalmából kitüntetések adományoztak közismerten rasszista nézeteket valló embereknek is.

(MTI)

Feldmájer és Zoltai Jeruzsálemben találkozott Peresz izraeli elnökkel

A Zsidó Világkongresszus (ZSVK) végrehajtó bizottságának ülésén a küldöttek részt vettek az elpusztított thesszaloniki zsidóság emlékére rendezett istentiszteleten.

A görög városból a németek 50 ezer zsidót küldtek a haláltáborokba. A zsinagógában beszédet mondott a görög miniszterelnök is, aki határozott lépéseket ígért a szélsőjobboldali mozgalmakkal szemben.

A végrehajtó bizottság délutáni ülésén – szervezeti kérdések mellett – fő napirendi pontként szerepelt a magyar zsidóság helyzete.

A Mazsihisz elnöke beszámolójában kitért az egyre erőszakosabb, gyakoribb és hangosabb antiszemita támadások ügyére, különös tekintettel az értelmiségi – egyetemi – körökben terjedő zsidóellenességre. Hangsúlyozta, hogy ezekkel a csoportokkal szemben a hatalom nem mindig lép fel elegendő elszántsággal.

Elmondta, világosan látszik, hogy a kormányzatban belül vannak olyan csoportok, amelyek bocsánatos bűnnek tekintik az antiszemizmust. Ennek tudható be, hogy három olyan személy is kitüntetést kapott a nemzeti ünnepen, akiktől ezek a nézetek nem állnak távol, sőt némelyikük propagálja is azokat.

Zoltai Gusztáv személyesen is átadta a magyar zsidóság meghívását a világ zsidó vezetőinek: jönnek Budapestre, ismerjék meg az itt élő zsidókat.

Az ülés résztvevői később Jeruzsálemben utaztak, ahol találkoztak az új izraeli kormány magas rangú tisztviselőivel, akik tájékoztatást adtak külügyi, katonai és biztonsági kérdésekről. A King David szállodában *Simon Peresz* izraeli elnök köszöntötte a világ zsidóságának vezetőit.

Az elnök a Mazsihisz vezetőivel folytatott rövid beszélgetése során érdeklődött a magyarországi antiszemizmus felől is. (Több izraeli lap beszámolt a kitüntetési botrányról.)

A hotelben tartott díszvacsorán beszédet mondott a Kneszet új tagja, *Dov Lipman* rabbi, a Jes Atid párt képviselője. Ezt a pártot *Jáir Lapid*, az új kormány pénzügyminisztere vezeti, akinek az édesapja a Magyarországról elszármazott Tomi Lapid volt.

Feldmájer és Lipman rabbi megállapodtak abban, hogy egy későbbi időpontban részletesen is áttekintik a magyar zsidóság speciális problémáit.

(Mazsihisz)

Körzeti kitekintő

Szeged

A közelmúltban városunkban járt az ELTE Hebraisztika Tanszékének 40 fős küldöttsége *Bányai Viktória* vezetésével. A csoportot főrabbin, *Markovics Zsolt* fogadta az Új Zsinagógában, majd ezt követően a hitközség díszteremben felvilágosítást adott a közösség jelenéről. Az előadást számos kérdés követte. Reggel Szabadkára utazott a küldöttség, majd visszatérve látogatást tettek a zsidótemetőben, ahol megismerkedtek annak történetével és jelenkori nehézségeivel. Másnap délelőtt a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán működő Vallástudományi Tanszék két amerikai professzort fogadhattak méltán nagy híru zsinagógánkban. A látogatások sora nem fejeződött be, hamarosan a Budapestre érkező, ám Kaliforniában működő *Chaim Seidler-Feller* rabbi és felesége jött el hozzánk. Rövid itt-tartózkodásuk során megismertettük őket közösségünk történetével, valamint teljes körű felvilágosítást kaphattak gondjainkról és problémáinkról.

A Szegedi Nemzeti Színházban adták át a 24 éves Szegedért Alapítvány kitüntetéseit. A fődíjat – a *Lapis András* szobrászművész által készített Szeged Múzsája című kispasztikát – *Csernay László* radiológus professzornak ítélték oda. A társadalmi-állampolgári kuratórium Debreczeni Pálról elnevezett elismerését *Lednitzky András*, a hitközség elnöke, a tudományos kuratórium Szőkefalvi-Nagy Béla-díját *Penke Botond* orvosi kémikus, gyógyszerkutató professzor, a művészeti kuratórium Gregor József-díját pedig *Fritz Mihály* szobrász-éremművész vehette át. A díjátadó ünnepséget és az azt követő fogadást, melyet a Szegedi Város Televízió is közvetített és megismételt két alkalommal, megtisztelte jelenlétével *Ilan Mor*, Izrael Állam magyarországi nagykövete és felesége is. A programban a 49 éves *Molnár Dixieland Band*, *Illényi Katica*, valamint *Malek Andrea* adott fergeteges vastappsal kísért műsort.

Kiss Rigó László megyei püspök vezetésével szegedi egyházi delegáció tett látogatást Brüsszelben a NATO Központban. A résztvevők között volt *Lednitzky András*, az SZSZH elnöke és *Farkas András*, a Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság titkára is. Előadásokat hallgattak meg a NATO tevékenységéről, az afganisztáni térség problémáiról, a koszovói helyzetről, véleményt cseréltek az egyházak szerepéről és feladatairól a térségi problémák megoldásában. A program jelentőségét fokozta a civil szerepvállalás a véleményformálás, a kommunikáció bővítésében, az egyházak partnerszerepének tágitásában.

L. A.

A Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik 2011. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány mint közhasznú tevékenységet folytató szervezet részére felajánlották. Az így kapott 11 797 Ft-ot a veszprémi kulturális örökség védelme alatt álló zsidótemető felépítményeinek biztosítására és a sírkert gondozására használjuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2012. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. **Adószámunk: 18927467-1-19.**

Kérjük, hogy adójának 1%-át a már 17 éve működő Cödoko Zsidó Szociális, Nevelési és Kulturális Alapítvány részére ajánlja fel. Alapítványunk a befolyt összeget zsidó szociális, nevelési és kulturális intézmények támogatására fordítja. **Adószámunk: 18049196-1-42.**

Kérjük támogatóinkat, hogy adójuk első 1%-át ajánlják fel a Mazsihisz számára, melynek technikai száma: 0358. A második 1%-ot pedig a Frankel Zsinagóga Alapítvány

részére. **Adószám: 18114878-1-41.** Köszönjük!

Tisztelt Adományozó! Kérjük, hogy adójának 1%-ával támogassa a Magyarországi Autómentő Országos Izraelita Hitközséget mint egyházat. Technikai szám: 0107. Ugyancsak kérjük, hogy adójának további 1%-ával támogassa az Amerikai Alapítványi Iskoláért Alapítványt mint társadalmi szervezetet. **Adószám: 19700557-1-42.** Támogatását köszönjük.

A Pécsi Hagyomány Szociális Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik 2011. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány részére ajánlották. A kuratórium döntése alapján a célokra megfelelően használtuk és használjuk fel. Kérjük, hogy a 2012. évről beadott adóbevallásukban 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére tegyék meg, amit előre is köszönünk. **Adószámunk: 19034834-1-02.**

Kérjük, támogassa alapítványunkat adója 1%-ának felajánlásával! Zuglói Talmud-Tóra Alapítvány, **adószám: 18170696-1-42.** Köszönjük támogatását!

Schweitzer József Erzsébetváros Díszpolgára

Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbit köszöntötték hivatalában abból az alkalomból, hogy az Erzsébetvárosi Önkormányzat képviselő-testületének határozata alapján kiemelkedő munkásságának elismeréseként az Erzsébetváros Díszpolgára címben részesült.

Az oklevelet *Vattamány Zsolt* polgármester és munkatársai hozták el. Ünneplés keretében zajlott az esemény, szinte élő történelemóra kerekedett a beszélgetés során. Meglepetésvendégként *Kern András* színművész köszöntötte az újdonsült díszpolgárt.

Köszönet és gratuláció a professzor úrnak és a többi elismerésben részesülteknek, akik az Erőműház Dísztermében március 15-e alkalmából vehették át a megtisztelő címet.

Micvacunami a Dob utcában

Zsúfolt programra látogattak a hívek az ortodoxia székházába niszán hónap első napját megelőző este. Először az imateremben jom kippur kotont, kis engesztelés napját tartottak, fohászok, hogy szerencsés legyen a csodák hónapja. Majd az első emeleti helyiségben térszaktugli és sütemény elfogyasztása mellett előbb befejezték a Talmud Sábész traktátusát (rāv *Weiszberger*), majd elkezdték a következőt, az Éruvot (reb *Lefkovic*). Mivel ezen kiemelkedő hónapban ünnepejük a pézsachot, illő volt, hogy részletesen beszéljünk róla. Rāv *Weiszberger* javasolta, hogy a széderestén említsünk meg hazai csodákat, megemlékezéseket, amelyek a vézskorszakban történtek, mert az ifjúságnak arról is kell tudnia. Néhány elbeszélést megemlégtünk. Reb *Herskovits* mágiáék – vallási felügyelő – elmondta, hogy a Rumbach utcából rokonának a gyerekért kellett mennie, de az asszonyt nem engedték át a gettó miatt. Sírva fakadt, és akkor melléje lépett egy ismeretlen hölgy, és okmányokat adott át neki, hogy ez ugyan a sajátja, de ő csak használja, majd értük jön és visszakerül. A rokon át is ment a gyerekért, sikerült az akció, de soha senki nem jött az okmányokért. A név után próbálta keresni a felszabadulás után, de nem találta a tulajdonost.

Reb *Lefkovic* hasonló esetet közölt. Egy zsidó kislány megszökött a gettóból, és a védettnek mondott ház felé tartott. De útját állta egy mogorva férfi, aki ráivallt: Tudom, hogy zsidó lány vagy, menj vissza, ahonnan jöttél, mert különben két akkora pofont kapsz, hogy megmelegted. A lány nem tehetett mást, visszafordult, s akkor a sarkon nagy dübörgéssel egy teherautó gördült a védett ház elé, nyilasok ugrottak le róla, és megszállták a házat. A lány nézte, hogy vajon hol lehet a „durva férfi”, de nem látta többet. Így menekült meg.

Az emlékezők után a főrabbi, *Weiszberger T. Mojse* emelkedett szólásra. A tanulás szükségességét hangoztatta beszédében. A bölcsek

szerint – mondotta – aki minden nap tanulmányozza a Tórá, a Szentírást, a Talmudot, annak a hétköznap is szombat. És ha eljön a sábesz, az kétszeres lesz, sábesz sábeszaj, tehát szombatok szombatja.

Az anyag rendkívül széles, hiszen a Tóra minden szavának számos értelmezése lehet. Mást mond Maimonides, más Náchmánidesz, Rási, és lehetne sorolni a kommentárok sokaságát. Minden megközelítésben ott az igazság. Magyarazzák, hogy a Tóra első szavában, a Bréisitben benne foglaltatik az egész Tóra. A bölcsek szerint amikor görög fordították a Bibliát, három nap és három éjjel sötétségbe borult a világ. Hászám Szófé, a pozsonyi bölcs ennek okát abban látja, hogy az értelmezések lettek szegények, illetve túntek el. Maradt a pontos, de szikár fordítás. Szabadjon idézni ehhez egy magyar példát. Annak a szónak: kötájresz, pontos fordítása: tömjén. Jó illatú füstölőszer. De hogy miért kedves ez a szó, bár hűségese a fordítás, az nem derül ki. Elemezzük azonban az eredetit, betűk szerint. Kuf jelentése: kódajsz – szent. Második betű: tet – tóhar – tiszta. A rés – ráhámmim – irgalom. Táv – tikva – remény. A tömjén szó e fogalmakat nem tartalmazza.

Ezért is fontos, hogy az ima nyelve is a szent nyelv legyen. A többi nyelv szépségét senki nem vonja kétségbe. Sőt. A Talmud megjegyzi, hogy a görög egy szép nyelv. De a pontos fordítás sem adja vissza a Tóra minden szavának, betűjének sokféle értelmezését. Az más kérdés, hogy a világ számára így lett ismert. A rabszolgágból szabaduló zsidók részére előírták, hogy niszán hó 10-én vegyenek egy bárányt, 14-én vágják le, süssek meg, és útra készen, kezükben a vándorbot, sebtében fogyasszák el. A zsidók akarták volna az igéket ismerni, hallani, de Mózes közölte velük, hogy ez ötven nap után következhet be. Számolták tehát a napokat, ahogy a menyasszony és a vőlegény számolja, mennyi van még a frigyüköz. Ezt a türelmet, akaratot erénynek számítják.

totta a Mindenható. Szombatnak minősítette ezeket, tehát a kinyilatkoztatás előtti sábesz így lett kétszeres, sábesz hágódajl, magyarra fordítva: nagy szombat. Remo (Mose Iszerlesz) szerint a szokástól eltérően nem mondják azon a napon a 104-es zsolnárt, hanem a Hágádából olvasnak meghatározott részt. Ennek oka, hogy szédereste a gyermek a főszereplő, ő kérdez, a felnőtt e könyvből adja meg a választ. Ezért kell ismételnit a széder előtt, hogy a felelet megfelelő legyen.

Igen fontos, hogy a fiatalság megértse, mi volt a rabszolgaság, és mit ér a szabadság. A rabságban nem tanultak. Peszách – e szó sok mindent jelent: ünnepet, elkerülték a zsidó házakat a tíz csapás idején, de szedjük alkotóelemeire e szót. Pe – száj, soch – beszélni. Beszéltek őseink a rabszolgaságban is, de nem a Tóra szavait. Azt csak Egyiptomból kijövet kezdhették beszélni, tanulmányozni. És ezt teszik azóta is, évszázadok múltján. Ma sincs akadályja, hogy egy kissé házunk tájáról is szóljunk – mondta a főrabbi –, a Kazinczy utcában minden reggel a Misnájeszt oktadják magyarul, este a vallási szabályokat, a napi Talmudot tanulmányozzák, a Dessewffy utcában az ima után mindig van szabályismertetés, szerdán ráv *Pinchesz Weiszberger* magyarázza a Tórá és a szabályokat, de nem csak házunk tájáról van szó. Hitközségektől függetlenül, ahol a Tórá, a Talmudot, a szabályokat hallhatják, ott is minden ajtó nyitva áll. A Tikva kedden és csütörtökön, a Latfv hétfőn és szerdán tartja az előadásokat, de ahol talmud-tórák vannak, zsinagógákban, iskolákban, szerte a városban, mind jó helyek, ajánlott helyek, lehet válogatni. De valahová igencsak kell menni.

Sok beszédnek sok az alja. Legyen a szombat fenségéből minél több hívünknek része, imájuk meghallgatásra leljen, jöjjön el a Messiás még napjainkban, és mondjátok erre: Omén.

Deutsch Gábor

Séta Babij Járban

Végláthatatlan, kétségbeesett sorban menetelnek Kijev zsidó lakosai a város szélén lévő Babij Jár szurdok felé. Ki gyalog, batyuval a hátán, kofferrel a kezében, ki kézikocsit tolvaj, s van, aki lovas szekéren. Asszonyok, gyerekek, idősek, betegek. A férfi lakosok nagy része ekkor már a fronton harcol, az értékes szakmunkásokat az ország belsejébe evakuálták. A menetelők nem tudják pontosan, de sejtik: a halálba terelik őket. Így mutatja be Jeff Kanew amerikai rendező Babij Jár – Az elfelejtett bűn című filmjében a második világháború talán legszörnyűbb, de minden bizonynyal legjobban dokumentált tömegmészárlásának kezdetét. 1941. szeptember 28-án hagyta meg az alig tíz napja megszállt város német parancsnoksága a zsidóknak, hogy a Lukjanovka temetőnél gyülekezzenek, áttelepítés céljából. Két nappal később bizonyos: egyetlen szerelvény sem indult el a temető környékéről. Pontosan 33 771 holttest feküdt a Dnyeper folyó közelében elhelyezkedő szakadék mélyén. Lehet, hogy nekik még így is jobb sors jutott, mint az Ukrajnától nyugatra élő sors társaiknak? Nem kellett végigélniük a gettó megaláztatásait, a bevagonírozás gyötrelmeit. Nem szenvedtek iszonyatos kínokat a koncentrációs táborokban.

Ma már metró röpi az ukrán főváros központjától Babij Járig. Bekebelezte a metropolis. A hatvanas-hetvenes évek sivar lakótelepi házai, zajos utak színhelye körül a tragédia valamikori színhelyét, ami időközben parkká szelődött. Míg a városban mindenhol táblák igazítják útba az érdeklődő turistákat, a megállóból kijutva semmi sem utal az emlékhelyre. Még okostelefonom GPS-e sem használ. Egy ideig barangolok, míg egy nagymama útmutatásával végül megtalálom a fő emlékművet. Egy sekély

árok által körülvéve, durva betonlapozaton áll egy monumentális szoborcsoport. Semmitmondó szocreál átlagmunkának tetszik. Szokványos stílus, felállítható volna a Szovjetunió bármelyik városában, bármilyen céltalattal. Miről szól? Öntudatos pártmunkást, matrózt, kolhoz-parasztlányt vélek felfedezni. Csak az ukrán és héber tábla utal arra, mire is hivott emlékeztetni.

A német megszállás idején folyamatos kivégzések helyszíne maradt Babij Jár, ahol összesen legalább százezren, más becslések szerint kétszer ennyien lették halálukat. Való igaz, nemcsak zsidókat végeztek itt ki, hanem romákat, ukrán nacionalistákat, betegeket, partizánokat, hadifoglyokat, vagyis mindazokat, akik a náci útjában álltak. 1943 nyarán, a Vörös Hadsereg közeledtével, foglyokkal kiásatták a halottakat, majd elégették őket. Az elszenesedett csontokat porrá zúzva igyekeztek az utolsó bűnjeleket is eltüntetni.

Egy közösséges február végi vasárnap délután van. Fiatal szülők levegőztetik csemetékét, idősök sétálgatnak, kutyások bandukolnak kedvenceikkel. Gyerekek szánkóznak az árok lejtőjén. Vajon tudják-e, hol vannak? Az emlékműnél fiatalok jövedvűen beszélgetnek, viccelődnek. Amikor meglátják, hogy elhelyezem a magammal hozott kis koszorút, elhallgatnak. Csendben, szinte megrendülten elvonulnak.

Az emlékmű felállításáig, azaz 1976-ig semmilyen jel sem utalt arra, ami itt történt. Így kívánta a pártpolitika. A város vezetése magát a helyet is el akarta tüntetni. A mintegy három kilométer hosszú és ötven méter mély szurdokot egy közeli téglagyár törmelékével töltötték fel. Később parkot és lakótelepet létesítettek itt. A megemlékezésnek minden formája tilos volt. Aki mégis megkísérelte, tömeges iz-

gatásért börtönbe kerülhetett. Aki virágot helyezett el, azt szemetelésért büntették meg. A politikai cinizmus netovábbja ez. Úgy tűnt, a kommunisták bevégezték azt, amit a náciuk elkezdtek: „judenfrei”-jé vált a város – legalábbis gondolatilag.

A hatvanas évek elején csodával határos módon aztán mégis megtört a hallgatás: a Lityerturnaja Gazeta leközölte Jevgenyij Jevtusenko új versét, a Babij Járt. Egy ünnepelt orosz költő – még csak nem is zsidó – állított a gyilkosságok áldozatainak irodalmi emléket! A költő belekezdett, a zenész pedig folytatta. Nem sokkal később ugyanis Sosztakovics megzenésítette a verset XIII. szimfóniájában. A kor szellemének megfelelően ugyan betiltották, de meg nem történté nem tudták tenni. Évekkel később felállítottak egy emlékművet is, de csak általánosságban utalva az áldozatokra. Mára már szerencsére más a helyzet, habár Ukrajna még mindig küzd a holokauszt feldolgozásával, a zsidó honfitársakkal való kapcsolattal. Az olaj- és gázvezetékek építése révén multimilliárdossá lett Viktor Pinczuk az ukrán zsidó gyökerekkel rendelkező Steven Spielberg amerikai rendezővel közösen elkészítette a Betűzd a neved dokumentumfilmet, melyben számos ukrainai túlélőt szólaltatnak meg. Azóta állítólag sokan jobban megértik, miről van szó.

A parkban több szobrot és emléket fedezek fel. Az utóbbi években az áldozatok mindegyik csoportja megkapta méltó emlékét. Néhány ellenállónak szobrot állítottak, a romákra egy tábla utal. Az ukrán nacionalisták sorsára egy fakereszt figyelmeztet, a zsidókéra egy menóra. Szívzorongató szobor emlékeztet az itt megölt gyerekekre: egy, a karjait talán segítségért kinyújtó kislány, mellette eljett játékaik.

Milyen hely Babij Jár? Tragédiák

színhelye, a feledésé vagy a megemlékezésé? Mennyi mindent megélt: árthatlan emberek tömeges meggyilkolását, elhantolását, később bomló testek kapkodó eltüntetését. Ipari törmelék lerakását, park és lakóházak építését. Titokban megemlékező emberek

letartóztatását, emlékművek felavatását, és újabban évente egyszer hivatalos ünnepeket. A megemlékezés már eljutott. És talán a megbékélésig is.

**Polgár György
Moszkva/Kijev**

MAGÉN ISTVÁN

Olvasonapló A forradalom és a zsidók (2.)

Ha az Einhorn Ignácként született Horn Ede író, újságíró, közigazdász és rabbi, a Kossuth-emigráció sajtótitkára A forradalom és a zsidók Magyarországon című vitairatát jobban meg akarjuk érteni, menjünk vissza néhány évet, egészen a híres-neves 1843/44-es országgyűlésig, vagy még tovább, a magyar zsidóságnak az országgyűléshez beterjesztett memorandumáig „...azok az engedmények (...) amelyekben bennünket az utolsó országgyűlés oly sok emberséggel és szeretettel részesített...” – mondja a memorandum. Az 1839/40-es országgyűlésen maga Eötvös terjesztette be az emancipációs törvényt, „[a] liberális követek vele együtt követelik a zsidók állampolgári jogegyenlőségét és a zsidó vallás befogadását” – olvashatjuk Száraz György tanulmányában, melyből kitűnik, hogy az emancipációs törvényjavaslat fogadtatása még a felsőtáblán sem volt kedvezőtlen. Fentebbi idézetünk azonban úgy folytatódik, hogy azok az engedmények, melyeket az említett országgyűlés oly sok „emberséggel és szeretettel” törvénybe iktatott, „...a kis szabad királyi városokban minden oldalról meg lettek nyírálva és rövidítve. Minél határozottabban nyilvánult meg az izraeliták hajlandósága (...) a kézművességek iránt, annál elcsüggesztöbben hatottak rájuk azok a sokszorosan akadályok és korlátozások, melyeket ellenük szegeztek”. Aztán pedig sorolja az elképesztően kicsinyes, értelmetlen, kizárólag a zsidó iparosember kifárasztását, vállalkozásának lehetetlenné tételét, ő maga elcsüggesztését célzó bürokratikus intézkedéseket, „a törvényben egyáltalán elő nem írt”

feltételeket. Például a zsidó kézműveseknek nem volt szabad cégtáblát kiakasztaniuk. De még kirakatot sem állíthattak, sőt, a Pest városának kiadott helyhatósági rendelkezések szerint a zsidó mesterek számára tilos volt, hogy a műhely bármely ajtaja az utcára nyíljon! Miképpen azt Horn pamfletjében megállapítja, mindezek „jelzik a polgárság szűkkeblűségét”.

Az okok, ha gyarlóságukban mégoly emberiek is, a frissen emancipálódott vagy csak emancipálódni készülő zsidó iparosemberektől való szakmai elhatárolódást, kirekesztést még az üzleti félelem sem indokolhatja. A „szűkkeblű polgárság” emberi attitűdnek felfogott konkurenciaféltése azonnal gyarló és bizonyos fókig érthető emberi arculatát veszti, amint a régi zsidóellenesség, a hazug vádak, a hagyományos antijudaizmusból jól ismert jelszavak, pogromelemek keverednek közé. „A konzervatív párt a zsidót gyűlölettel és megvetéssel taszította vissza, míg az ellenzék csak elhanyagolta...” – írja Horn. Ebben a reménytelen helyzetben a zsidók azt a pártot választották, amelyik „kevesbé mutatkozott ellenségesnek”. Elszomorító az önfeladás, az önhibegetés, a megalkuvás, melyre százhetven év előtti hitestvéreink az önmegvalósítás ügyébként egyszerűnek ígérkező útján már az első lépések megtétele után kényszerültek. Habár, és megint csak Száraz Györgyöt kell idéznünk, a felsőtábla zsidóellenes légköre sem volt egységes. A konzervatív Dessewffy Aurél egyik felszólalásában kijelentette: „Zsidó hazánkfiai ügyében valami elhatározó lépést kell tennünk.”

Horn fejtegetéséből kiindulva arra gondolhatunk, hogy mindegyik pártban voltak józanabbak és szélsőségebbek, a zsidósággal rokon- vagy ellenszenvűek. Elfogadható a következtetés, hogy „[a] zsidóság azt a pártot választotta, amelyik kevésbé mutatkozott ellenségesnek. Ez a párt is megsértette őt azokkal a vádakkal, melyeket a zsidó ellen felhozott vagy hallgatóságosan felhozni engedett, de nem volt oly mélyen sértő”. Horn Edének ezek a megállapításai több mint érdekesek. Nyomon követhetjük az eseményeket, illetve azok hatását a zsidó lélekre. A zsidó embernek, aki korábban szálfagyenes gerinccel vállalta a megpróbáltatásokat, most az emancipációért derékba törten kellett megalkodnia, de inkább elfogadta ezeket a feltételeket így is, mert mint Fenyő István irodalomtörténész, egyetemi tanár írja, „...a diaszpóra évszázadaiban önálló etnikai tudata kihunyott, s számára a nemzetbe fogadás az üldöztetés végét jelentette”.

A liberálisok „csak” azt a vádat hozták fel, hogy a zsidók nem magyarosodnak, vagy csak alig, és ezért a zsidóság „a teljes emancipációra méltatlannak mutatkozik”. Horn elkeseredetten érvel vitairatában. A sorok mögött szinte látszik kétségbeesett tekintete. „...a zsidó a lehetségest teljesítette, és ha az ellenzék ezt túl kevésnek találta, úgy jobban meg kellett volna fontolnia, hogy a tett nem olyan könnyű- és gyors szárnyú, mint a kívánság, és hogy az egész néptörzs nemzetiesedése a legjobb akarat mellett sem valósítható meg hároméves időszak alatt.” Ilyen vádakot kellett elviselniük a „barátoktól”.

Konzervatívoktól pedig? Ezzel inkább ne is foglalkozunk. Azok a vitairatban olvashatók szerint az antiszemita repertoárból mindmáig jól ismert legközönségesebbek, legúszsúlyosabbak, legprimitívabbak, legbecsületesebbek voltak.

Megjegyzendő, hogy más források, például Száraz György szerint az 1839/40-es országgyűlésen „Pest vármegye azt is lehetségesnek tartja, hogy az arra érdemesnek nemességet kapjanak”. Az alig 25 éves Horn Ede megállapításai egyetemlegesek és sajnos korokon átívelők, de kérdés, hogy a közvetlen átélés és tapasztalat elegendő-e az objektivitáshoz? Az évszázad távolából és rálátásából vizsgálódó történész megállapításai a személyes tapasztalatokkal versenyre kelhetnek-e? „...a városok és a velük érintetlen megyei megyei kövek minden megnyilvánulásából önzés és alantas kenyéririgység világlott elő (...) akiknek legyőzésére a zsidó a legközelebbi jövőben aligha számíthat, sőt ellenkezőleg, minden nappal, amikor jóléte és műveltsége emelkedik, ellenségeinek ugyancsak növekednie kell...”

A zsidók pedig a reménytelenséget fakasztó országgyűlés után továbbra is akarataijüket, jövőbe vetett hitüket, intelligenciájukat, mérlegelő képességüket, szorgalmukat összeszedve ápolták a magyarosodás gondolatát zsinagógákban, iskolákban és otthon. A pesti hitközség egy nemzeti iparskola számára négyezer forintos ösztöndíjat alapított, és a nádor jubileumi ünnepségére ugyancsak a pesti hitközség a Magyar Tudományos Akadémiának ajándékozta a vagyont érő Luczenbacher-féle éremgyűjteményt.

Nem hinnénk, hogy Horn Ede túlérzékenysége mondatja mindezeket. A neves újságíró írásából – aki alig tizenkilenc évesen már a német neológia nagy híru folyóiratába, az Allgemeine Zeitung des Judenthumsba, valamint az Orientbe írt, továbbá 1845 után a Pesti Hírlapba, a Jelenkorba, a Hetilapba és a Pester Zei-

tungba – azonban kitűnik, hogy a liberális ellenzék minden kritikája ellenére mégis tett barátságos lépéseket. Az országgyűlés után megalapított Védegyeletben és a Gyáralapító Társaságban részt vettek és jelentős szerepet játszottak zsidók. Horn büszke figyelmeztetése mödtként kezeldő, miszerint „...a kormányt engedelmesség és szolgálalkúság által áthangolni hiú és bolond kezdeményezés...” Említ egy személyt, akit a zsidóság balszerencséjére a zsidó ügyek intézésével bíztak meg, aki később gyakran feltűnt a forradalmi napokban, és akinek a nevét inkább elhallgatja. „Ennélfogva az ő egyéniségéről inkább hallgatunk, de nem azért, amit a magyar zsidók ügyében teljesített és vállalt, mert ez igen kedvezőtlen következményekkel járt...” Említi a szomszédos tartományok zsidóit is, a csehországiakat, a morvaországiakat, akik „joggal és emberséggel dacolva olyan állapotba kerültek, mely még az ókor rabszolgáinak és a középkor jobbágyainak is (...) rendelkezésére állt”. Különösen vonatkozik ez a galíciaiakra, akiket „...bor, hús, világítás és hasonló rendkívüli adókkal rendszeresen kiszípolozták...”

Ugyanakkor a későbbi évtizedekben még sokszor visszatérő motívumként az északi szláv megyékben, valamint Csehországban szláv agitáció kezdett feléledni, és ehhez megint csak „a nyárspolgárok zsidóellenes kórusa szolgált kísérőtül”, akik a zsidókat mint magyarbarátokat gyűlölték.

Ebben az ellentmondásos helyzetben a magyar zsidóság számára egyetlen eszköz maradt, melytől „bajainak csillapítását várhatta” – fejtí ki Horn. Ez pedig a lehetőségekhez képest történő együttműködés, a rokonszenv kimutatása a „barátságos” ellenzék iránt, az ellenzék ügyének buzgó támogatása által erősíteni a kapcsolatokat, és „ezáltal energikus fellépésre ösztönözni zsidóügyben, hogy ezen az úton a kormánytól egyet s mászt kierőszakoljon”.

(folytatjuk)

Átadták a Scheiber-díjat

Változás a kuratórium élén: Schweitzer helyett Schöner

A nemzetközi hírnévű tudós főrab-
bíró elnevezett elismerést – ahogyan
az eseményen beszédet mondó
Hölvényi György egyházi, nemzeti-
ségi és civil társadalmi kapcsolato-
kért felelős államtitkár is hangsú-
lyozta – olyan személyek kapják,
akik kiemelkedő alkottak a magyar
nemzeti kultúra szolgálatában: a zsi-
dó vallás- és művelődéstörténet, a
zsidók és nem zsidók közötti párbe-
széd és tolerancia előmozdításának
területén.

dalom (pontosabban az egyének és
csoportok) »elkének« valódi megis-
merése felé vezet. Hangsúlyozzuk,
örülhetünk annak, hogy ily módon
újabb társadalomtudományi terület
nyert képviseletet a díjazottak köré-
ben. Nagyra értékeljük Erős Ferenc
munkásságában az elesettek és
szenvedők iránti érzékenységet és
felelősséget. Ez pedig Scheiber Sán-
dornak – aki most lenne százszes-
z-tendő – is mindig a szívügye volt.”
Szalai Annát, a Jeruzsálemi Héber

és a századelő zsidó vonatkozású
prózájával foglalkozó, magyaror-
szági orgánomokban megjelent
résztanulmányait folytatva jelenleg
a korszak regényeinek elemzésén
dolgozik.

Az ugyancsak Izraelben élő *David Gur*, a Magyarországi Cionista Moz-
galmak Történetét Kutató Társaság
elnöke személyesen nem tudott meg-
jelenni, a tel-avivi nagykövetségen
fogja majd a díjat átvenni.

Méltatást, bemutatást *Komoróczy Géza* olvasott fel.
„Cionista ifjúsági csoport tagja volt,
1949 májusában maga is az alija
útvonalán (Pozsony, Bécs,
Salzburg, Trani, Haifa) jutott el
közel négy hónap
alatt, augusztus végén Izraelbe.
Kibucban dolgozott, a haifai Technionban építészmérnöki diplomát szerzett, 40 éven át vezetett tervező és kivitelező irodát.” A laudáció befejező gondolata pedig így hangzott: „A Scheiber Sándor nevét viselő díj

éppen a zsidó hagyományok, kultúra és tudomány ápolása terén szerzett különleges érdemeket jutalmazza. A David Gur (Grósz Endre) által szerkesztett, héberül, angolul és magyarul is megjelenő átfogó életrajzi lexikon a magyar cionista hősök valóságos Panteonja.”

Díjuk átvételekor a kitüntetettek köszönetüket fejezték ki az elismerésért.

A Szózat elhangzása után közös fotók készültek, majd Schöner Alfréd pohárköszöntőjében gratulált a kitüntetetteknek. Szép gesztusként bis hundert und zwanziggal üdvözölte a távolból a mindeddig a kuratórium elnökeként funkcionáló országos főrabbit, Schweitzer Józsefet.

A jeles eseményt állófogadás követte.

GÁL J.

Marasztalta a magyar kultúra és a hivatástudat

Utcarészt neveztek el Scheiber Sándorról a budapesti Józsefvárosban

Scheiber Sándor utca lett a neve a budapesti VIII. kerületi Bérkocsis utcának a Gutenberg tér és József körút között. Az ORZSE előtti utcaszakasz új tábláját ünnepélyes keretek között avatták fel, a zsidóság és a politikai közélet méltóságának jelenlétében.

„Riadatok az Örökkévalónak mind a földön levők! (...) Jöjjetek kapuiba hálaszóval, udvaraiba dicsérrel; mondjatok hálát neki, áldjátok nevét! Mert jóságos az Örökkévaló, örökké tart kegyelme, s nemzedéig meg nemzedéig a hűsége” (zsoltár). Az avatónépszerűen *Tóth Emil* főként hangja a szív legmélyéből tört fel. A dallamot annak idején Ádám Emil karnagy írta, kifejezetten a főként. A hála pedig azért szól, mert Scheiber Sándornak, a világhírnévű tudós tanárnak, nyelvésznek, irodalomtörténésznek, a nyelvtudományok doktorának, a Budapesti Rabbiképző Intézet (a mai ORZSE) igazgatójának, a neológ zsidóság kiemelkedő alakjának születése ideje 100. évfordulójától utca viseli a nevét Budapest szívében.

Az ünnepségen a judaisztika, a hebraisztika, a tárgy történet fejedelmét az egyetem élén ma álló utódja, *Schöner Alfréd* rektor idézte meg. Scheibert 1939-ben, 26 évesen avatták rabbivá, majd 1939–40-ben Oxfordban, Cambridge-ben végzett nemzetközi jelentőségű kutatómunkát. 1950-től igazgatta a rabbiképzőt. Sokszor hívták külföldre – nem ment. Pedig életműve feljogosította volna rá, hogy a világ legelőkelőbb egyetemén tanítson. Nevéhez mintegy 2000 publikáció fűződik, amelyek közül kiemelkedik a magyarországi zsidó feliratok kutatása, a folklór- és tárgytörténeti vizsgálódások sora. Kiadta Löw Immánuel, Goldziher Ignác munkáit, a Kauffmann-hagyaték darabjait, magyarul is hozzáférhetővé tette a Maimuni Kódexet. Arany- és Mikszáth-kutatásai szintén jelentősek, bizonyítva, milyen szorosan kötődött a magyar kultúrához. Könyvtárának zsidó anyagát ma a Magyar Tudományos Akadémia keleti gyűjteményében őrzik.

Önmagáról szerényen nyilatkozott. „Én nem vagyok nagy tudós, csak egyedül maradtam” – mondta a tragédiára utalva, ami nemzedékét a holokauszt által érte. – „A nálam nagyobbak elpusztultak vagy elmentek. Engem marasztalt a magyar nyelv és irodalom szeretete, a hivatástudat.” Schöner rektor Dániel könyvéből idéz: „A bölcsök pedig tündöklőni fognak, mint az égbolt fényessége; és azok, akik sokakat igazságra visznek, mint a csillagok, örökkön-örökké.”

Egy talmudi történetet említett *Kocsis Máté* józsefvárosi polgármester. Eszerint egy római helytartó megkérdezte egy zsidó tudóstól: „Miért nevezitek papjaitokat tanítóknak?” A válasz így szólt: „Mert ennél magasabb címet nem találtunk nekik.” Scheiber Sándor, a fantasztikus rabbi és tanító hatása máig érezhető – folytatta Kocsis Máté. Eleget, ha a róla elnevezett díjra gondolunk. A magas kitüntetés azoknak a magyar állampolgároknak, illetve határon túl élő magyaroknak adható, akik kiemelkedő alkottak a hebraisztika, a judaisztika, a zsidó vallás-, művelődéstörténet és az oktatás, valamint a zsidók és nem zsidók közötti párbeszéd és tolerancia előmozdításának területén. A díjat évente legfeljebb hárman kaphatják meg. Scheiber Sándor magyar zsidóként a megbékélést hirdette világszerte, úgy, ahogy arra csak a legnagyobbak képesek. Józsefváros büszke rá, hogy a jeles ember nevét a kerületben mostantól utca őrzi – hangsúlyozta a polgármester.

Mindig halkan és megfontoltan beszélt – osztotta meg személyes emlékeit a tudós *Feldmájér Péter*, a Mazsihisz elnöke. Ez a megfontoltság tudatos volt. Az elnyomott politikai hatalom kevés olyan alaposan megfigyelt tagját tartotta számon a magyar zsidó társadalomnak, mint Scheibert. Beszűgött hada leste minden szavát és lépését, de ő a zaklatások dacára bátran tette, amit az Örökkévaló parancsolt neki. Zsidó fiatalokat oktatott a kultúrának és a hagyományra, közösséget épített, házasságokat hozott össze. Nem kevés férj és feleség él ma is, akiket ő mutatott be egymásnak, mert emberismerete megsűgta, kik illenek össze.

Kármán György visszaemlékezéseiből olvasott fel *Balogh István*, az ORZSE volt hallgatója, jelenlegi doktorandusza, a Scheiber Sándor-iskola tanára és osztályfőnöke. Scheiber Sándorról szóló emléktöredékeiben Kármán megemlékezik róla, hogy Scheiber maga is rendkívül muzikális volt: ha kellett, odaállt az omed elé helyettesíteni Feleki Rezső főként; nagy lelki töltéssel, magával ragadóan énekelt. Megtartotta a kisdusokat az egyetemen, ami a nehéz időkben, a gyülekezési szabadság korlátozásakor nagy dolog volt. Zenei téren kiemelkedő kutatási eredménye, hogy a kairói genizában megtalálta a 12. századi Obádja-dallamokat.

Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, *Scheiber Mária*, Scheiber Sándor gyermeke, a professzor egykori tanítványai, főrabbi, rabbi, kántorok, az ORZSE hallgatói jelenlétében *Zoltai Gusztáv*, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója, Feldmájér Péter Mazsihisz-elnök, Kocsis Máté polgármester és *Fónagy János*, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára közösen leplezte le az új utcanevet.

Osze sálom... – zendített rá a béke himnuszára a Scheiber Sándor-iskola kórusa. A körülállók ütemesen tapsolva csatlakoztak hozzájuk. „Aki békét teremt magasságokban, az hozzon békeséget ránk és egész Izraelre!” – énekelték lelkesen az egybegyűltek.

Rados Virág

Hölvényi György átadja a díjat Szalai Annának

2013-ban helyszíniül a Petőfi Irodalmi Múzeum Díszterme szolgált. A forgatókönyvnek megfelelően az izraeli és a magyar himnusz elhangzása után a minisztérium részéről *Polgár Judit* titkárságvezető köszöntötte a megjelenteket, elsősorban a díjazottakat, kísérőiket, Scheiber Sándor lányát és vejét, a laudációkat felolvasókat, valamint *Ilan Mort*, Izrael magyarországi nagykövetét. Ott volt *Feldmájér Péter*, a Mazsihisz elnöke és *Zoltai Gusztáv* üv. igazgató is.

Elsőként Hölvényi György államtitkár lépett a mikrofonhoz. Egyebek mellett kiemelte, hogy a díjat arról a Scheiber Sándorról nevezték el, aki a vészkorszakot követően nem hagyta el az országot, hanem – vállalva az anyagi és politikai értelemben egyaránt sokkal nehezebb körülményeket – itthon folytatta nemzetközileg is elismert tudományos és hitéleti munkásságát, s meghatározó szerepet vállalt a pesti Rabbiképző Intézet (a mai ORZSE) újjáépítésében. Így vált lehetségessé, hogy Kelet-Európa egyetlen ilyen intézménye elismerést és megbecsülést szerzett nemcsak a kontinensen, de a világ minden táján.

Példa ő arra az életre, mely egyszerre szolgálja hazánkat s őrzi hitének szent hagyományait. Megerősít azon meggyőződésünkben, hogy hitünket, hagyományainkat ápolva tudunk igaz jövőt építeni.

Ilan Mor szintén a díj névadójáról beszélt először, a multikulturális tudósról, emberről, akinek munkássága hídalkotott a magyar és a zsidó kultúra között. A nagykövet kiemelte: a rabbiképzőben már Scheiber vezetése alatt rendkívül magas szintű képzés folyt. Végül elismerően szólt mindhárom díjazott tudós érdemeiről.

A kitüntetések átadását Hölvényi György adta át.

Voigt Vilmos szakmai bizottsági tag laudációja *Erős Ferencet* (Pécsi Tudományegyetem) méltatta. Az előadásban a pályafutás ismertetésén túl elhangzott: „A mára ígéretesen teljes és összefüggő életművet létrehozó tudósnak a Scheiber-díj odaítélésakor nem csupán közvetlenül zsidó témájú tevékenységét értékeltük, hanem mindazt, ami a magyar társa-

Egyetem magyar irodalmat és történelmet oktató tanárát a kuratórium *Schweitzer József* ny. orsz. főrabbi e tisztségéről történt lemondása utáni új elnöke, *Schöner Alfréd* főrabbi, az ORZSE rektora méltatta díjazása alkalmából. „Szalai Anna irodalomtörténész és szerkesztő az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen magyar irodalomból doktorált. 1991. december 6-án Izraelben él. (...) Fordítókkal és kiadókkal kialakított kapcsolatának is köszönhető többek között Szép Ernő, Déry Tibor, Gelléri Andor Endre, *Nádas Péter*, *Spiró György* műveinek héber kiadása.” Végül szólt arról is, hogy a jeruzsálemi Jad Vasem kiadványaiiban megjelent írásai a vészkorszakot megelőző évek magyarországi zsidó sajtójával, évkönyveivel, antológiáival foglalkoznak. 2010-ben a Pro Cultura Hungarica kitüntetést az izraeli magyar nagykövetségen vette át. A 19–20. század fordulójára

Harsányi László az OMIKE-ről

Megkérdeztük *Harsányi Lászlót*, a Nonprofit Társadalomkutató Egyesület elnökét, mit tud még hozzátenni mindahhoz, amit előző számunkban mondtott a Goldmark Fesztiválról.

– A holokausztal kapcsolatban az a véleményem, hogy a magyar zsidóság részbeni eltaposítása minden ellenkezés, tiltakozás, ellenállás nélkül történt. Ezt, bármennyire bizonyos tényeken alapszik, sohasem tudtam elfogadni. Nem kaptam korábban (de ma sem nagyon) választ arra a kérdésemre, hogy a két világháború közötti társadalom különböző csoportjai miként viselkedtek, milyen magatartást alakítottak ki a zsidótörvényekkel kapcsolatban. Ezen belül is beszélni kell arról, hogy a magyar zsidóság mit tett. Hiszen – és ezt kevesen tudják – tette, amit lehetett. Létrehozta a szociális segítő szervezeteket, majd szinte ezekkel egyidejűleg kinyilvánította, hogy számukra nagyon fontos a kultúra megtartása, a kultúrában való élés, a zsidó művészek megsegítése. Így jött létre 1939. októberében az OMIKE Művészeti Társaság. Ez a gondolat az, amire büszké lehetünk mi, utódok, és akár példaként is állíthatjuk: a legnehezebb

időkben éppen a kulturális identitás megtartása és erősítése az egyik legfontosabb feladat.

– Milyen érdeklődés fogadta most az igényes programokat?

– A fogadtatásról még nehéz beszámolni, hiszen az OMIKE Művészeti Társaság felidézései most indultak. Az érdeklődés – nekem úgy tetszik – nagyon nagy. Erre utal az is, hogy a Facebookon létrehozott zárt csoporthoz, amelyben mindennap egy kis miniesszét, hírt közlök, már több mint 200-an csatlakoztak.

– Kik támogatták tevőlegesen ezt a korántsem kis feladatot?

– A kutatást *Vizi Éva* kolléganóm-mel végeztük el, és dolgozunk rajta továbbra is. Mindketőnk a Holokauszt Emlékközpontból távolítottak el. Ha ez 2011-ben nem történt volna meg, talán az emlékközpont keretei között lehetett volna ezt a munkát elvégezni. Ily módon a kutatást az általam vezetett Nonprofit Társadalomkutató Egyesület koordinálta. A most induló programban meghatározó segítséget nyújt *Basics Beatrix*, a Magyar Zsidó Múzeumban február 28-án nyílt kiállítás kurátora és *Salamon Eszter*, a Szerep Művészeti Alapítvány vezetője. Az eredményeket

folyamatosan nyilvánosságra hozzuk a www.omike.hu honlapon.

– Kiknek szánják mindezt?

– A célközönség korántsem csupán a hazai zsidóság. Azt akarjuk elmondani ugyanis, hogy a zsidótörvényekkel az egész társadalom lett minden értelemben szegényebb, hiszen megfosztották a magyar kultúra kiemelkedő képviselőitől és fontos alkotásaitól. Ennek a történetnek a megismerése tehát mindenre tartozik.

– Néhány mondatban beszélne a programokról?

– Az emlékezésre, az akkor volt magyar zsidó művészek teljesítményének megismertetésére létrehoztuk a Goldmark Fesztivált. A február 28-án megnyílt képzőművészeti tárlatot március 24-én kiállítás követte az OMIKE zsinészeiről a Bajor Gizi Színműzeumban. Áprilisban és májusban hangversenyeket rendeznek a Hollán Ernő utcai zeneiskola dísztermében, emlékezve az OMIKE zenészeire, ezenkívül könyvbemutató, irodalmi műsor, sőt operettet is lesz.

(Részletek: <http://goldmarkfesztival.blogspot.hu/>)

GálJuli

70

A varsói gettó titkos iratai

Több tízezer oldalnyi dokumentum gyűjtött egy amatőr krónikásoknak felcsapott zsidókból álló titkos csoport a varsói gettó területéről a második világháború éveiben. Vezetőjük az életével fizetett bátor tettéért.

volt. Két héttel a világháború kitörése előtt Ringelblum még részt vett a Cionista Világszervezet genfi kongresszusán, ahol a megjelent delegáltak figyelmeztették, hogy túl veszélyes lenne visszamennie Lengyelországba, ezért arra kérték, maradjon inkább

tábor volt. Mivel nem tudta megmennteni népét, Adam Czerniaków, a tanács elnöke öngyilkos lett. Varsóból 300 ezer zsidót deportáltak, egymilliót a főkormányzóságból. A történészek a passzivitás okai között emlegetik a németek iránti illúziókat, a népi hitetlenséget, az ellenállás elit jellegét, a fegyverek hiányát és a szervezetlenséget.

A megmaradt 60 ezer zsidó lassan szervezkedni kezdett, majd Mordechaj Anielewicz 1942 decemberében létrehozta a ZOB (Zsidó Harci Szervezet) nevű csúciszervezet. Céljuk nem a megmenekülés volt, hanem a becsületesebb halál, bunkert, illetve alagutat építettek és katonai kiképzést szerveztek. A gettóba 1943. január 18-án SS-egységek hatoltak be, hogy 16 ezer munkást vigyenek Lublinba. Bár a ZOB-ot meglepte az akció, azonnal harcra lendültek. A történészek nagy visszhangja volt egész Varsóban, miután több kollaboráns megölték és szabotázsok kezdődtek. A ZOB-nak mintegy 600 harcosa volt, amikor 1943. április 19-én 850 SS-katona megkezdte a gettó felszámolását.

A zsidók és a „banditák” – így nevezték a németek a lengyel ellenállás harcosait – Molotov-koktélokkal fogadták őket, két tankot felgyújtottak, a németek elmenekültek. A kitűzött lengyel és vörös zászló a falon kívül is nagy lelkesedést váltott ki. Ezután Jürgen Stroop SS-brigádvezető légierőt vetett be, erre a felkelők visszavonultak, a németek pedig dühükben lemészárolták egy kórház betegeit.

Másnap tovább folyt a harc, a németek elrendelték az üzemek kiürítését, s amikor ez nem történt meg, ágyúval lőtték szét az épületeket. Mivel a lengyelek nem tudták felrobbantani a gettó falát, az alagutakon át érintkeztek a védőkkel. A bunkerrendszer meglepte a németeket. Április 25-én, húsvétkor a gettó lángokban állt, sokan a tűzbe menekültek a fogás előtt. Május 1-jén a vezetőség gyűlésén ezt énekeltek: „ez a harc lesz a végső”. A harc ekkor már 19 ponton folyt.

Május 7-én a nácik körülvették a vezetőség házáat, de behatolni nem tudtak. Gázt vetettek be, a vezérkar az öngyilkosságot választotta. Később találtak még egy kijáratot, a megmaradtak itt menekültek el. Ezután az ellenállás szétszórta, május 10-től csak romharcok voltak. Stroop büszkén jelenthette: a gettóban minden házat elpusztított, 16-án pedig a zsinagógát is felrobbantották. 56 ezer zsidót öltek meg vagy hurcoltak el, de tízezerrel több maradtak a romok közt, s hónapok múlva is voltak öszszecsapások.

A varsói gettófelkelés nagy presztízsvesztést és anyagi kárt okozott a náciknak, ez a lázadás volt az első nagy katonai akció a megszállt területen. Leverésére 5-6000 németet, tíz tankot vetettek be, a harcokban ukrán, lett, litván fasiszták, lengyel rendőrök is részt vettek. Fegyverzetük 27-szeres túlerőben volt a felkelőkkel szemben, akiknek csak pár ezer gyújtópallaluk és gránátjuk, pár száz pisztolyuk, 25 géppisztolyuk, 10 géppuskájuk volt, ezek egy részét a lengyelektől kapták.

Ringelblum családjával addigra már elhagyta Varsó zsidók lakta részét. A történész élete utolsó hónapjaiban 40 zsidóval egy lengyel zöldsárga 7 méter szer 5 méter területű üvegházban húzta meg magát. A menedéket 1944 márciusában, áruság következtében fedezték fel. Ringelblumot a hírhedt pawia ki börtönbe vitték, megkínították, majd – miután semmilyen érdemleges információt nem sikerült kivenni belőle – családjával együtt agyonlőtték.

1942. augusztus 3-án, egy forró nyári napon, a 19 éves David Graber egy cetlire írta rá a nevét, majd a papírdarabot gondosan egy fémdobozba tette. A helyszín a Nowolipki utca 68., a varsói gettó közepe. A cetlin a következő szöveg volt olvasható: „Nagyon boldog leszek, amikor ezt a nagy kincset egyszer kiássák, a világ pedig szembesül az igazsággal.” David és társa, Nahum Grzywacz összesen tíz dobozt földelt el. A fiatalember érezte, hogy órái, esetleg percei lehetnek hátra. David Graber sajnos nem tévedett: mikor négy évvel később a fémdobozokat kiásták, ő és Nahum már régen nem éltek, a németek a közel ötven főből álló csoportjuk nagy részét kivégezték. Csak hárman éltek túl a nácik fékevesztett dühét: 1946 szeptemberében ők vezettek el a fémdobozokhoz, ők „szembesítették a világot az igazsággal”.

A titkos Oyneg Shabbes (A sabbath öröme) csoport (a név onnan eredt, hogy tagjai rendszerint szombat délutánként jöttek össze) a világháború éveiben mintegy 35 ezer, a varsói gettó területén fellelt dokumentumot gyűjtött össze, köztük naplót, eszszéket, tanulmányokat, riportokat, verseket, de voltak köztük festmények, naplók, térképek, villamosjegyek, receptek és fotók is. Az eltemetett, főleg jiddis, lengyel, angol és más európai nyelveken írt iratok azt dokumentálták, hogyan fosztották meg jogaiktól, kínozták meg és gyilkolták le a nácik a varsói zsidókat.

A csoport vezetője egy galíciai zsidó férfi, bizonyos Emanuel Ringelblum volt. Az 1900-ban született történész Varsó zsidó népességének 1527 előtti történetéből doktorált a Varsói Egyetemen, s az Ayleynhlf nevű zsidó önszegélyező szervezet tagja

Svájcbán. Ringelblum nem tágított: felesége és kilencéves fia várta otthon.

A varsói gettót 1940 novemberében hozták létre, a 307 hektáros területet háromméteres fal vette körül, tetején szögdróttal. Kezdetben 250 ezer főt költöztettek be, de hamarosan 400, majd 550 ezer embert zsúfoltak össze, egy-egy szobában 8–15 személy is lakott. A cél a lakosság kifosztása és elpusztítása volt, a szökni próbálókat kivégezték. Később erődítéseket, utakat építettek a gettó lakóival, a német tőke boltokat és üzemekeket vett át. Létrehozták a zsidótanácsot, amely a német utasításokat adta tovább, és megpróbálta az életet elviselhetőbbé tenni. A zsidó gettórendőrség emberek utáni hajszával, vagyonok felhajításával tűnt ki. A nyomort járványok teték elviselhetetlenné, munka csak 30–60 ezer főnek jutott, 200 ezren minden jövedelem nélkül tengődtek.

Ringelblum a történész pontosságával kezdte feldolgozni a varsói gettó mindennapjait, rendeleteket, plakátokat, leveleket, naplót, fejadagokról szóló kártyákat és rajzokat gyűjtött, de megbújta benne a gettó környezetét a sebész pontosságával felmérő néprajzkutató és a szociológus, sorban készítette az interjúkat, gyakran az éhhalál határán levő emberekkel. Ringelblum eleinte maga járta a gettót, később azonban egyre többen csatlakoztak hozzá; néhányan lengyelül írtak, de a legtöbb feljegyzés jiddis nyelven maradt fenn.

A felkelés

A németek 1942. július 22-én szállták meg a varsói gettót, s előlították a Judenrat naponta 6000 embert állítson ki a rakodótérre, a végcél a treblinkai

Zsidózó matricák az ELTE-n

„Zsidók! Az egyetem a miénk, nem a tiétek! Üdvözlettel: a magyar hallgatók...” feliratú matricákat helyeztek el ismeretlenek az ELTE BTK egyik folyosóján, két tanári iroda névtábláján is. Erről az intézmény egyik oktatója posztolt a Facebookon képeket. A poszt aláírásából az is kiderült, hogy Heller Ágnes irodája mellett hasonló matricát kapott György Péter intézményigazgató névtáblája is.

Fábrí György, az ELTE rektorhelyettese és szóvivője az Indexről értesült az esetről. Rövid tájékozódás után azt közölte: az ELTE dékánja az eset miatt értesítette a Nemzeti Nyomozó Irodát.

A rektorhelyettes szerint aljas provokáció történt. „Ilyen fokú ízléstelenség teljesen idegen az egyetem szellemiségétől, ez minden emberi színvonal alatt van, sajnálatra méltónak tartom, hogy valakik ezzel szórakoznak” – mondta Fábrí György. A szóvivő hangsúlyozta, hogy az ELTE vezetése már a HÖK-listák nyilvánosságra kerülésekor egyértelműen kinyilvánította, hogy mélységesen elítélnék minden származásra utaló, vallási, nemi, világnézeti, ideológiai vagy más identitásbeli alapon történő megkülönböztetést vagy erre irányuló szándékot.

(Index)

(Múlt-kor történelmi portál)

Ferenc, az új pápa

Olasz szülők gyermeke, Argentínából jött, Rómában pápává választották. Képünkön Ferenc (jobbra) a Buenos Aires-i zsidó közösség chanukkaünnepségén.

Feldmájer Péter a pápáról

Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke az MTI-nek úgy nyilatkozott: fontos számukra, hogy olyan embert választottak pápának, aki érzékeny a szegények, az elesettek és a kisebbségek sorsára. Felhívta a figyelmet arra: Ferenc pápa igen jó kapcsolatot ápol mindennapi szinten is a viszonylag nagyszámú argentin zsidó közösséggel, még chanukkaünnepségen is részt vett, a vallásközi párbeszédet pedig élénken ápolja. Annak a meggyőződésének is hangot adott, hogy Ferenc pápa továbbviszi II. János Pál és XVI. Benedek örökségét, és lényegesnek tekinti majd a zsidósággal folytatott párbeszédet.

A ZSVK elnöke gratulált Ferenc pápának

Az új pápa Buenos Aires érseként jó kapcsolatokat ápol az argentin zsidó közösséggel – emelte ki az izraeli média Jorge Mario Bergoglio pápává választása után.

Az argentin érsek 1994-ben a Buenos Aires-i AMIA zsidó közösségi ház felrobbantása után szolidaritását fejezte ki a helyi zsidókkal, 2005-ben pedig az első közéleti személyiségként írta alá a merénylet ügyében igazságszolgáltatást követelő petíciót. 2010-ben meglátogatta az újjáépített központot, és tárgyalott ott a zsidó vezetőkkel.

Az izraeli sajtó emlékeztet arra is, hogy Bergoglio érsek 2007-ben részt vett az egyik zsinagóga zsidó újévi ünnepségén, s felszólalásában „bátyáimnak” nevezte a zsidókat. Először írt Sergio Bergman argentin rabbi könyvéhez, s abban „egyik tanítómunk” titulálta a rabbit.

Tavaly novemberben egy rabbi-val közösen az 1938-as német Kristályéjszakáról való megemlékezés házigazdája volt egy katedrálisban. Közös zsidó-katolikus jótékonyági programot is szervezett a Buenos Aires-i szegények javára a 2000-es évek elején.

Hosszú évek óta szorosan együttműködött a Latin-amerikai Zsidó Kongresszussal is, és találkozót tartott zsidó fiatalokkal.

„Ismerjük az értékeit és az erősségeit – mondta Claudio Epelman, a Zsidó Világkongresszus

(ZSVK) latin-amerikai ágának ügyvezető igazgatója. – Nincs kétségünk afelől, hogy nagyszerű munkát fog végezni a katolikus egyház élén.”

A ZSVK reményei szerint a most megválasztott Ferenc pápa irányítása alatt megmarad az elmúlt két évtizedben kialakított szoros kapcsolat a zsidóság és a katolikus egyház között. Egyebek között ezt rögzíti az a közlemény, amelyben a ZSVK elnöke, Ronald S. Lauder gratulált Jorge Mario Bergoglio argentin bíborosnak pápává választásához.

Az elnök jelezte azt is, hogy az új katolikus egyházfi személye nem ismeretlen a világkongresszus előtt, mert Bergoglio az elmúlt években számos vallásközi eseményen részt vett. Lauder emlékeztetett, hogy öt évvel ezelőtt találkozott az argentin bíborossal Buenos Airesben, s bizonyosságot fejezte ki, hogy Ferenc pápa a párbeszéd embere lesz. Személyében – véli – a bíborosok tapasztalt és nyitott gondolkodású pápát választottak, és ezzel fontos üzenetet küldtek az egész világnak a vallásközi kapcsolatok ápolásáról.

Lauder meg van róla győződve, hogy Ferenc pápa elődeinek nyomdokain jár majd, fellép az antiszemitizmus ellen, nem engedi a holokauszt tagadását, és erősíteni igyekszik a Vatikán és Izrael kapcsolatát.

Az új Apifior levele a római főrabbinak

A zsidók és a keresztények közötti kapcsolatok elmélyítéséért szállt sikorra Ferenc pápa (hagyományunk szerint Apifior) a római zsidó közösség főrabbijához intézett levelében.

A levelet az új katolikus egyházfi megválasztása napján írta Riccardo Di Segni főrabbinak. Ferenc kifejezte reményét, hogy pápai tevékenysége során képes lesz hozzájárulni a zsidók és a keresztények közötti kapcsolatok elmélyítéséhez, melyek a II. Vatikáni Zsinat nyomán indultak fejlődésnek. Az új pápa levelében hangsúlyozta, hogy e kapcsolatokat a jövőben is a megújult együttműködés szellemében lehet fejleszteni egy olyan világnak a szolgálatában, amely egyre nagyobb összhangba kerülhet a Teremtő akaratával.

A főrabbi az ANSA hírügynökségnek elmondta, örömmel fogadta a levelet: „Úgy látom, hogy ily módon folytatódik a XVI. Benedek által kijelölt irányvonul.” Riccardo Di Segni különösen nagyra értékelte, hogy a pápa egyértelműen hivatkozik a II. Vatikáni Zsinatra. A főrabbi szerint ugyanis az a zsinat alapját képezi minden olyan előrelépésnek, amelyet a katolikus egyház az elmúlt évtizedekben tett. Reményei szerint ez a hivatkozás azt jelzi, hogy az új pápa nem akar lemondani ott megfogalmazott elvekről.

(MTI)

MEGÁLLAPODÁS

Együttműködési megállapodást kötött az ORZSE, a Jachad (Együtt) Magyarország Közhasznú Egyesület és az NNS Műszaki és Számítástechnikai Fejlesztő, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft. A megállapodás célja, hogy az ORZSE Egyetemi Könyvtárának (Zsidó Könyvtár és Dokumentációs Központ) teljes könyvtári állománya feldolgozásra kerüljön, tehát az NNS Kft. a Jachad Egyesület által biztosított pénzügyi keretből azt felmérje, leltári állományba vegye a 2013/14-es szemeszter végére, és a könyvtári állományt a későbbiekben a szakszerűen kialakított raktárban elhelyezze, aminek a révén tudományos célra elérhetővé válik az itt

lévő rendkívül értékes és egyedülálló könyvtári állomány, mintegy 200 ezer könyv, aminek kb. 20%-a héber nyelvű, a többi magyar nyelvű, illetve latin és görög betűs. Az Együttműködési megállapodás a Mazsihisz vezetőinek tudtával és a Mazsihisz Jogi Osztályának jóváhagyásával köttetett meg. A 137 éves intézmény egy újabb, igen jelentős lépést tett ezzel a modern és a 21. századi igényeknek is megfelelő könyvtár kialakításához vezető úton, valamint a könyvtár kincseinek közkinccsé tétele, megismerhetősége és kutathatósága terén, amely egy jelentős lépés a zsidó és az egyetemes tudomány szakterületén belül is.

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK) 2013. évi projektpályázati felhívása

I. A vallási élet és zsinagógai életközösségek támogatása

- Zsinagógai zsidó nevelés, oktatás
- Az oktatással, neveléssel, vallási élettel kapcsolatos szellemi termékek létrehozása, ezekkel kapcsolatos kutatások
- A hitélettel kapcsolatos kulturális és művészeti tevékenység
- A zsidó vallással kapcsolatos ismeretterjesztés
- A zsinagógai vallási élet támogatása
- Tóratekercsek felújításának támogatása

II. A zsidóság szellemi örökségének védelme és fejlesztése

- A zsidó kultúra támogatása, terjesztése, örökségének kutatása, megővése
- Könyv, folyóirat, újság megjelentetésének támogatása
- A zsidósággal kapcsolatos történelmi, szociológiai, művészettörténelmi kutatások
- Holokausztemlékek és -emlékhelyek ápolása
- Szervezett formában történő közösségépítő programok támogatása
- Budapesten kívüli zsidótemetők fejtújítása és rendben tartása céljából szervezett kezdeményezések támogatása

III. Zsidó közösségépítés, szociális és egészségügyi ellátás támogatása

- Egészségügyi tevékenység támogatása (pl. kórházi betegápolás, otthoni betegápolás, rászorultak szociális gondozása stb.)
- Szervezett közéleti tevékenység támogatása
- Házi gondozás támogatása
- Szervezett formában történő közösségépítő táborkok, kirándulások támogatása
- Sporttevékenység támogatása

IV. Zsidó iskolák, óvodák eszközfejlesztésének támogatása

- Fejlesztő játékok, taneszközök, számítástechnikai eszközök, oktatási segédanyagok beszerzése óvodák, iskolák részére

Az I-IV. pályázatok elbírálási szempontjai

1. A pályázat értéktartó, illetve szociális, közösségi minősége
2. A pályázónak a pályázattal kapcsolatos tevékenységének ismertetése
3. Önerő – a más forrásokból biztosított, illetve a kért támogatás aránya
4. A benyújtott költségvetés megalapozottsága

Pályázatot kizárólag életvitelszerűen Magyarországon tartózkodó magánszemély, közösség vagy Magyarországon bejegyzett székhelyű szervezet adhat be.

A pályázatok közül előnyben részesül, amelyek azonos feltételek mellett a pályázati célokat kisebb támogatással, vagy szélesebb kört elérve, vagy a pályázó eddigi munkássága alapján nagyobb valószínűséggel képes elérni, illetve igényes, de nem tömegjelölt kielégítő, piaci sikerre nem számító projekt megvalósítására.

A pályázatot a **Pályázati űrlap** kitöltésével kell elkészíteni, ami a MAZSÖK honlapjáról (<http://www.mazsok.hu>) tölthető le, vagy faxon kérhető a MAZSÖK Irodától (tel.: 269-2717, fax: 269-1518). A kiíró az elbírálás során csak a pályázati űrlap tartalmát vizsgálja, ezért mellékletek beküldését kéri mellőzni.

Pályázni csak a **2013. 03. 15. – 2013. 12. 31. között** megvalósuló projektekkel lehet, **utólagos** pénzügyi támogatásra.

Egy pályázatra maximum 1 millió Ft támogatás adható.

Beadási határidő: 2013. április 15.
A pályázatokat elektronikus úton a közalapítvány e-mail címére (mazsok@mazsok.hu) és 1 eredeti aláírt példányban **ajánlott küldeményként postai úton** a MAZSÖK címére (1054 Buda-

pest, Tüköry utca 3.) kérjük benyújtani.

A támogatási szerződés megkötésére a kuratóriumi döntést követően kerül sor.

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK) 2013. évi pályázati felhívása szociálisan rászoruló óvodások, tanulók támogatására

ÁLTALÁNOS PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány pályázatot hirdet zsidó oktatási intézményekbe járó, szociálisan hátrányos helyzetű, szegény sorsú zsidó óvodások és tanulók részére a 2013/2014-es tanévre, elősegítendő óvodai nevelésüket, alap- és középfokú tanulmányaik folytatását, sikeres befejezését.

A pályázatban részt vevők köre:

- zsidó hitközséghez tartozó gyermek vagy zsidó oktatási, nevelési intézménybe járó gyermek
- aki szociálisan rászoruló.

A fenti jogosultak közül előnyben részesül az a gyermek, aki zsidó oktatási, nevelési intézményben tanul. Igazolást a hitközségtől kell beszerezni arról, hogy a gyermek zsidó hitközség tagja vagy zsidó oktatási nevelési intézménybe jár.

Pályázni a „Szociális Pályázati Űrlapok” kitöltésével, illetve a szükséges mellékletek, nyilatkozatok, ajánlás becsatolásával lehet. Hiánypótlásra lehetőséget nem biztosítunk, ezért kérjük, figyelmesen készítsék össze a csatolandó mellékleteket.

A „Szociális Pályázati Űrlapok”, az Ajánlás a MAZSÖK honlapjáról (<http://www.mazsok.hu>) tölthető le, vagy faxon kérhető a MAZSÖK Irodától (tel.: 269-1068, fax: 269-1518).

A pályázat csak abban az esetben érvényes, ha az alábbi feltételeknek megfelel, illetve a szükséges iratokat becsatolják:

- az óvodás, tanuló **törvényes képviselőjének aláírása**,
- **egyedülállóságra vonatkozó nyilatkozat**,
- **munkáltatói igazolás az elmúlt három hónapi átlagkeresetről**,
- amennyiben valamelyik szülő/gondviselő/gyám **nyugdíjas, rokkantnyugdíjas**, abban az esetben a **Nyugdíjfelvétel Igazgatóság** által kiadott **igazolás** benyújtása szükséges,
- amennyiben a szülő **„főállású anya”**, az abból származó jövedelemre vonatkozó **igazolás** (bankszámlakivonat) benyújtása szükséges,
- a **2012. évi adóbevallásról** szóló Igazolás, amelyet a területileg illetékes NAV-tól kell beszerezni,
- **ajánlás** zsidó hitközségtől, illetve zsidó oktatási/nevelési intézménytől.

Beadási határidő: 2013. április 15.
(A borítékra kérjük ráírni: „Szociális pályázat”.)

A pályázatokat egy példányban (az összes melléklettel együtt), aláírva a Közalapítvány Irodájához (MAZSÖK, 1054 Budapest, Tüköry u. 3.) személyesen vagy ajánlott küldeményként postai úton kérjük benyújtani.

A támogatási szerződés megkötésére a kuratórium döntését követően kerül sor.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Franciaország

A francia védelmi minisztérium honlapján nyilvánosságra kerültek az 1896-ban kémkedés vádjával ártatlanul elítélt, zsidó származású Alfred Dreyfus kapitány ügyével kapcsolatos, mostanáig részben titkosított anyagok. 1898-ban Picquart alezredes, a katonai titkosszolgálat vezetője már felfedezte, hogy az árulást nem az elítélt, hanem egy másik tiszt, Ferdinand Walsin-Esterhazy követte el. A neves író, Emile Zola 1898-ban a L'Aurore című lapban azt írta: „Esküszöm Dreyfus ártatlanságára a nemzet, Franciaország és az egész világ előtt.” A Guyana melletti Ördög-szigetre száműzött Dreyfus teljes rehabilitációja és rangjának visszaadása azonban csak 1906-ban történt meg. A közelmúltban közzétett mintegy 470 dokumentum és 84 dosszié tartalmát sem Dreyfus, sem védője nem ismerhette meg. Az anyagok között nyomozási jegyzőkönyvek, tanúk vallomásai, diplomáciai jelentések és más iratok szerepelnek. Dreyfus 86 éves korában, 1935-ben halt meg.

Spanyolország

Alberto Ruiz-Gallardón igazságügy-miniszter bejelentette, hogy a több mint fél évezrede elűzött egykori zsidó közösség leszármazottainak, a szefárdoknak a kormány spanyol állampolgárságot és útlevélt kíván adni. Becslések szerint a 15. században elmenekült zsidók száma mintegy 100 000 lehetett, akiknek többsége Észak-Afrikában és az Ottomán Birodalomban telepedett le. A szultán szívesen befogadta a zsidókat, akik gazdagították országát. A Törökországban élő zsidók 90 százaléka jelenleg is a szefárd áramlathoz tartozik. *Mauricio Toledano*, a Spanyol Zsidó Közösségek Szövetségének főtitkára a BBC tudósítójának kijelentette, hogy a kormány még dolgozik a parlament elé terjesztendő javaslat részletein, de várható, hogy jelenlegi vallásuktól függetlenül az összes szefárd leszármazott megkaphatja az állampolgárságot. A spanyol hatóságokhoz már mintegy hatezer előzetes kérelem érkezett.

Nagy-Britannia

A JTA zsidó hírügynökség jelentése szerint az észak-angliai Bradford muzulmán közössége a helyi önkormányzattal közös gyűjtést rendezett a város utolsó, a 19. század végén mór-viktóriánus stílusban épült zsinagógájának megmentése érdekében. Bradford gyapjú- és textiliparának fénykorában sok zsidó telepedett le a városban, de számuk az utóbbi időben jelentősen megfogyatkozott, és a zsinagógát a bezárás veszélye fenyegette. *Rudi Leavor*, a hitközség elnöke kijelentette: „Mindnyájan azon dolgozunk, hogy megmentsük a templomot.” A három-százéves népességű városban jelenleg mintegy 350 zsidó él. Minden ötödik lakos ázsiai eredetű muzulmán.

Peru

Mintegy száz „indian zsidó” várja az izraeli hatóságoktól bevándorlása engedélyezését az amazonasi régióban fekvő perui Iquitos városban. A 19. században számos zsidó fiatal érkezett Marokkóból Peruba és Brazíliába, akik elsősorban gumifaexporttal foglalkoztak. Kezdetben megőrizték őseik hitét, de később keresztény indiai családokba nőültek. Utódaik közül sokan nem felejtették el gyökereiket, és a konzervatív maszorti mozgalom segítségével néhányan korábban már Izraelbe távoztak. Mintegy 250 személy tizenkét évvel ezelőtt betért. Az „indian zsidók” részt vesznek az iquitosi hitközség életében és megtartják a vallási hagyományokat. Az alijára várakozók között bébitől a nyolcvan éves aggastyánig minden korosztály megtalálható.

kovács

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK) 2013. évi Szervezettámogatási Pályázati Felhívása

Résztvételi feltételek:

Alaptevékenységének támogatására minden magyarországi bejegyzésű zsidó szervezet pályázhat, amely:

- a) egyesületi és alapítványi formában működik (egyház és a Gt. hatálya alá tartozó szervezet nem pályázhat);
- b) igazolja, hogy a 2011. évi CLXXV. törvény alapján nyilvántartásba vették;
- c) nem tagja olyan szövetségnek, ernyőszervezetnek, amely alaptevékenységének támogatására pályázatot nyújtott be a MAZSÖK-höz; (Az ernyőszervezethez tartozó szervezetek költségvetéséről az ernyőszervezet költségvetésében fogadhatók, amennyiben az a számlán feltüntetésre került.)
- d) eddig még szervezettámogatásban nem részesült, azon pályázót legálább két zsidó szervezet (nem a pályázó ernyőszervezet tagszervezete) ajánlja a pályázó alaptevékenységének támogatását a kuratóriumnak.

A támogatható költségek köre:

A pályázók kizárólag a szervezet alaptevékenységére fordított, indokolt és igazolt működési költségeik, azon belül az alábbi kiadásai támogatására pályázhatnak:

- székhely, működési hely működtetésével kapcsolatos költségek (pl. bérleti és fenntartási költségek, közműdíjak, irodaszerek, irodai eszközök, postaköltség);
- adminisztrációs, ügyintézési és egyéb bérek és bérjellegű kifizetések, megbízási díjak és ezek járulékai;

- adminisztrációs, közjegyzői, hatósági eljárási, bírósági és egyéb díjak, bankköltségek és ügyintézési költségek;
- telefon-, internet-, postaköltség;
- irodai gépek és tartozékaik beszerzése, bérlete, üzemeltetése és karbantartása;
- kizárólag a működéssel kapcsolatos egyéb költségek (pl. teher- és személyszállítás, utazás, reprezentáció (max. a megítélt támogatás 10%-a lehet).

A résztvételi feltételeknek megfelelő pályázatok elbírálási szempontjai:

- a szervezet által ellátott feladat fontossága;
- a szervezet tevékenységében jelentős súlyt képvisel a szociális gondoskodás;
- a szervezet súlya a hazai közéletben;
- a szervezet nyilatkozattal igazolt taglétszáma;
- a szervezet nemzetközi elismertsége.

Beadási határidő: 2013. április 15.

A pályázatot a **pályázati űrlap** és a **pályázati adatlap** kitöltésével kell elkészíteni, amely a MAZSÖK honlapjáról (<http://www.mazsok.hu>) tölthető le. A pályázatot határidőre elektronikus úton kell beküldeni a MAZSÖK e-mail címére: mazsok@mazsok.hu. A pályázati adatlap egy eredetiben aláírt példányát postai úton is el kell juttatni a MAZSÖK Iroda címére (1054 Budapest, Tüköry utca 3.). Az elektronikus megküldött pályázat, illetve a postai úton eljuttatott példány tartalmában meg kell hogy egyezzen egymással.

Szervezetként csak egy pályázatot nyújtható be. Azok a szervezetek, amelyeket a MAZSÖK korábban már támogatott, újabb támogatási szerződést csak akkor köthetnek, ha a kapott támogatással a Támogatási Szerződés előírásai szerint elszámolták, és az elszámolást a Pályázati Bizottság elfogadta. Az eredményesen pályázóval a MAZSÖK Pályázati Bizottsága által jóváhagyott típusszerződés alapján kell szerződnie.

2013. április 7-én, vasárnap, délelőtt fél 10 órától kb. 14 óráig, igény esetén tovább...
a Hunyadi téri templomkörzet
GENERÁCIÓK KLUBJA (VI. Hunyadi tér 3. félemelet)

ruhaborzít (mennyeségi korlátozás nélkül)
szerveg térítésmentesen!
Nagy választék, sok új és horiható, divatos, használható
gyermek, kiskamasz, kamasz, férfi és női holmi kisebb-nagyobb,
XXL-es méretben is!!!

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorrogztítás miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drivradental.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén, egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a házi orvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomatás, könyvnyomatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, www.rcontact.hu, tel.: 06-20-934-9523.

Licítés eljárásal eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kikülföldi ár: 2 000 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kikülföldi ár: 95 000 000 Ft.

Balatonkenesén közúti nélküli, 604 m²-es telek. Kikülföldi ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közúti nélküli, 603 m²-es telek. Kikülföldi ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közúti nélküli, 620 m²-es telek. Kikülföldi ár: 4 000 000 Ft.

Sárbogárd, Ady Endre úton 38 m²-es, egyszobás, komfortos öröklakás. Kikülföldi ár: 3 900 000 Ft.

Göd, Teleki Pál utcában 535 m²-es telken 53 m²-es, kétszobás, összközműves, teljes lakóingatlan melléképülettel (9,4 m²). Kikülföldi ár: 12 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 30-355-9541 vagy a 30-217-3460 telefonszámon lehet érdeklődni munkaidőben.

VIII. kerületi, Blaha Lujza tér melletti, 55 m²-es, pompás lakásomat lakottan fél áron eladnám. Csak megbízható egyének jelentkezését várom, zsan01@t-online.hu

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Vígszínházhoz közel turistáknak lakás kiadó. Tel.: 06-30-346-2223.

Klinikai szakpszichológus: szorongás, depresszió, pszichoszomatikus tünetek, stresszoldás, párkapcsolati problémák kezelése. 30-236-9656, www.frank-zsuzsa.hu

Az önkéntes munka Izraelben továbbra is folytatódik! Magyar csoportok indulnak április 20-án, május 19-én, június 9-én, június 16-án és augusztus 11-én. Jelentkezés Deutsch Jánosnál: iljano@freemail.hu, 06-20-233-8454.

V. kerület Banknegyedben, az Október 6. utca végén, a Szabadság tér térszomszédságában eladó egy 1. emeleti, utcai, 71 m²-es, kétszoba-hallos lakás 31 500 000 Ft-ért. Tel.: 06-70-362-6345.

Budapest belvárosában üdüljön fél áron. +36-20-935-4867.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sarok, a Garay térenél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Figyelem! Csepel és környéke! Idősgondozást, ápolást, házvezetést vállal sokéves gyakorlattal középkeresetű hölgy. Referencia van! 06-70-312-4142.

Takarítást, házvezetést vállalok. Megbízható, leinformálható. Tel.: 06-70-279-1612.

Előzetes megbeszélés szerint különleges kozmetikai kezelést és masszázst vállalok. Házhoz megyek. Tel.: 06-70-214-0346.

Olvasói levél

A Salom Kaposváron

A Bálint Ház Salom Klubjának tagjai, közel félszázán, látogatást tettek Kaposváron, többféle céllal: megismerni vagy újra felfedezni a várost, valamint barátkozni az ottani zsidóság aktív tagjaival. A jól összeállított programban szerepelt a Rippl-Rónai Múzeum vezetéssel egybekötött tárlatlátogatása, ahol Rippl-Rónai Ödön gazdag gyűjteményét volt lehetőség megtekinteni. Ezt követően egy rövid idegenvezetéssel a csoport megismerkedhetett Somogy megye fővárosának legszebb épületeivel és közterületeivel.

A kiadós ebéd után a 101 éves Csiky Gergely Színház épületében vezették körül a klubtagokat, majd a Rippl-Rónai József Emlékházat tekintette meg a társaság. A résztvevőket végig kísérelő Róna László hitközségi elnök irányításával lehetőség nyílt a zsidótemető felkeresésére is, ahol a százezer fős zsidó katonák emlékhelye, akik életüket áldozták a hazáért. A város mintegy 3000 zsidó lakosából 300-an élték túl a holokausztot. Kaposváron jelenleg mintegy 120 hittestvérünk él.

A fénypontra délután került sor. A felrobbantott zsinagóga telkének szomszédságában lévő kis imaházban a vendégek a helyi kilével közösen élvezhették a Kohncerto Dalkör előadását. E kis csapat a Salom Klub lelkes tagjaiból verbuválódott azzal a céllal, hogy rendezvényeink felpezsdítsék a hangulatot. Az amatőr együttest Németh Rudolf nyugalmazott zeneművészeti főiskolai tanár tanította be és kísérte zongorán. Pürimi műsorukat mutatták be vidáman,

Kaposvári kiránduláson

jelzésértékű jelmezekkel, vicces kalapokkal, parókákkal, álarcokkal, Takács Bajai Zsuzsi pedig saját verseit olvasta fel. A hallgatóság nagy tapsal jutalmazta a fellépést, és kívánságukra a dalkör még tovább énekelt.

Az egész napos program befejezése egy kis vendéglátás volt a hitközségben, ahol előkerültek régi pürimokról készült fotók az 50-es évekből, amikor még nagy élet volt a kaposvári zsidó közösségben. A Kohncerto Dalkör megtette első lépését Budapesten kívül a világot jelentő deszkákon, egy olyan városban, ahol a múlt században Ady Endrét és Blaha Lujzát is köszöntötte a közönség! Majd a kellemesen elfáradt, de élményekben gazdagodott csoport elkészítette a vendéglátóktól, remélve, hogy nemcsak a kirándulóknak adott felejthetetlen emléket a látogatás, hanem sikerült egy kis új színt vinni a hitközség életébe is. A fáradtság ellenére a buszon zengett az ének Budapestig.

Tartalmas, szép kirándulás volt, amire remélhetőleg a kaposváriak is ugyanolyan örömmel és szeretettel fognak emlékezni, mint amilyen nagy élmény volt számunkra. Köszönetet mondunk a Kaposvári Zsidó Hitközség elöljáróságának, Róna László elnöknek és S. Újvári Editnek, aki a találkozót megszervezésében oroszlanrész vállalt.

S. Gy. Salom Klub-tag

Negyedik Bizovačke toplice-i találkozó

Az eszéki közösség negyedik alkalommal rendezte meg „Peszach előtt egy héttel” elnevezésű találkozóját, melyre a volt Jugoszlávia tagállamainak hitközségeit hívták meg. Hódmezővásárhelyről Halbrohr Tamás szabadkai elnök segítségével jutottunk el többben erre az eseményre, melynek helyszíne az Otel Termia volt.

Az ünnepélyes megnyitón az eszéki hitközség vezetője fogadta a résztvevőket, majd a zágrábi főrabbi, Luciano Prelević méltatta a peszach jelentőségét. A hitközségek vezetői között Erdélyi Miklós is üdvözölte a megjelenteket.

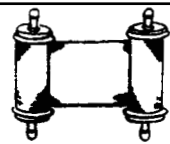
Ezután színvonalas műsor következett. Először a fiatalok által előadott Priča Mojsiju (Mese Mózesről) című összeállítás láthatunk, majd a csúzai Csárdás ifjúsági táncsoport produkcióiban gyönyörködhattunk. A táncokat Kettős Zsuzsanna tanította be. Az est a Presburger Klezmer Band nagy sikert aratott koncertjével ért véget.

Luciano Prelević a peszach ünnepre való lelki felkészülést aktuális imarészelekkel biztosította. A találkozó finom vacsorával fejeződött be.

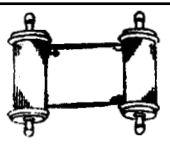
Mindkét nap a fürdőhely gyógyvizét élvezhettük. Hazafelé sétát tettünk az eszéki óvárosban, megnéztük az UNESCO által védett vár műemlék épületeit.

Ez a vallási és kulturális rendezvény is közelebb hozta egymáshoz a hitközségeket.

Kis Lajosné

IMAI DÓK

Templomok	Péntek este Ápr. 5.	Szombat reggel Ápr. 6.	Péntek este Ápr. 12.	Szombat reggel Ápr. 13.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.15	9.30	19.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	18.30	9.00	18.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfüvös u. 4.	19.10	8.00	19.20	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bércsocs u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	19.10	8.00	19.20	8.00
Alma u. 2.	19.10	8.45	19.20	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	19.00	9.00	19.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	19.10	9.00	19.20	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	19.00	9.00	19.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.00	8.00	19.10	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.00	8.00	19.10	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	19.00	8.00	19.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	19.00	10.30	19.00	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Április 5. péntek

Niszán 25.

Gyertyagyújtás: 7.00

Április 6. szombat

Niszán 26.

Szombat kimenetele: 8.07

Újholdhirdetés

Április 8. hétfő

Niszán 28.

Jom hásoá

Április 10-11. szerda-csütörtök

Újhold

Április 12. péntek

Ijjár 2.

Gyertyagyújtás: 7.10

Április 13. szombat

Ijjár 3.

Szombat kimenetele: 8.18

Április 15. hétfő

Ijjár 5.

Jom házikáron

Április 16. kedd

Ijjár 6.

Jom háacmáut

Programajánlat

ÁPRILIS

Spinoza Színház (1074 Budapest, Dob u. 15.)

10. (szerda) 19 óra: Spinoza & Rembrandt. PREMIER

11. (csütörtök) 19 óra: Spinoza & Rembrandt

15. (hétfő) 19 óra: Odesszai kocsmadalok

16. (kedd) 19 óra: Bächer Pestje – kabaré

17. (szerda) 19 óra: A Guru – zenés színház

18. (csütörtök) 19 óra: Karinthy, a Frici

22. (hétfő) 18(!) óra: Bajnai Gordon a Spinozában

23. (kedd) 19 óra: Heller Ágnes-est

24. (szerda) 19 óra: Legendás komédiások

28. (vasárnap) 19 óra: Spinoza & Rembrandt

29. (hétfő) 19 óra: Aki végigbilentyűzte a nagyvilágot

30. (kedd) 19 óra: Talmud, Tóra és a többiek

Generációk Klubja (VI. ker., Hunyadi tér 3. félemelet)

8. (hétfő) 15 óra: Mispochológia Mesterfokon. Deák Gábor előadás-sorozata.

15. (hétfő) 15 óra: Breuer Péter Közél-Kelet-szakértő tart értékelést „Obama látogatása után” címmel.

22. (hétfő) 15 óra: „Kitüntetett helyzetben, avagy a kiszolgáltatott média” címmel Kaczinshy Barbara szerkesztő-riporter kérdez. Válaszolnak: Föld S. Péter publicista és Németh Péter, a Népszava főszerkesztője.

29. (hétfő) 15 óra: Domán István főrabbi a klub vendége.

A gyógytornát és a fejlesztést csütörtöki napokon a szokott időpontban tartjuk.

Herman Klub (1075 Budapest, Síp u. 12. fszt.)

3. (szerda): Vetélkedő

7. (vasárnap): A Muzsikáló Múzeum megtekintése Szentendrén. A programra előzetes jelentkezést kérünk.

10. (szerda): Zenés műsor. Meghívott vendégünk Wessely Ernő tangóharmonikás.

17. (szerda): Filmklub. Kaczinshy Barbara dokumentumfilm, rendező „Tájak, álmok, Izrael” sorozata.

18. (csütörtök): Vetélkedő

24. (szerda): Séta a Jókai-kertben

30. (kedd): Lág báomeri ünnepség

Csütörtökönként filmvetítés, péntekenként beszélgetés, teadélután.

A klubprogramok 14 órakor kezdődnek.

Hírek, események röviden

– Március 15-én Apró József, az 56-os Hagományörző Veteránok Világszövetségének elnöke és Vásárhelyi Anikó, az egyesület titkára a Mazihsiz nevében koszorút helyezett el a Bathyány-örökmécsésnél.

– Holokauszt Emlékközpont. Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazihsiz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

„Egy férfi kalappal” címmel jelent meg Joel Bergernek, a budapesti rabbiképző végzettjének önéletrajzi írása Németországban. A főrabbi, aki Baden-Württemberg tartományban hosszú évtizedeken keresztül a stuttgarti közösség élén állt, nemcsak vallási funkciókat végzett, de a zsidó tudományos élet kiváló kutatója, egyetemi előadója és terjesztője volt és maradt a mai napig. Könyvének természetesen számos magyar vonatkozása is van.

TÉVÉNAPLÓ

Benjaminnek bár micvája lesz

A Bármicvá című amerikai film 2006-ban készült, és nemrégben adta le a televízió. Főszereplője Benjamin, egy 13 éves kisfiú valahol Nagy-Amerikában. Egy olyan helyen, ahol a zsidó nem szitokszó, ahol olyan természetes bár micvát tartani, mint keresztelőt. Ahol a családok azért vetekednek, hogy kinél volt nagyobb buli ezen a jeles ünnepen. Benji szülei le akarják pipálni Steinéket, így hát az előkészületek és a 612 vendég meghívása, a program kitalálása bizony embert próbáló feladat.

A kis vörös hajú Benjinek korszakos ötlete támad: meghívja a nagyapát, akit az apja utál, mert annak idején lelépett, Benji meg azt szeretné, hogy végre kibéküljenek. Igen ám, de az eseményt két héttel

előbbre hozza az értesítőben, így aztán nagy a csodálkozás, amikor beállít a hippinek látszó, rezervátumból érkező, lófarkas nagyapa egy feltűnően fiatal szőke nővel.

A film az első pillanattól az utolsóig humoros, bűbajos és kedves, amit még az is tetéz, hogy a narrátor szerepét is Benjamin adja. Tréfáját komoly, felnőtt arccal, némán nézi végig, persze magában azt kívánja, hogy legyen már vége a veszekedéseknek, de egyetlen arcizma sem árulja el, hogy ő küldte a meghívót. Időközönként Benji anyukája, csakúgy, mint egész Amerika, futással edz. Annyira futnak az Újvilágban, hogy az ember attól tart, lefutnak a szárazföldről. Mintha odaát a futásnak fordított hatása lenne, mert ennyi kövér asszonyt nem hordott hátán a föld, mint amennyivel ők rendelkeznek.

A gyerek nagyon tart ettől az egész „cirkusztól”, barátja élénken vigasztalja, hogy ne féljen, ettől a ceremóniától nem lesz még férfi. Eddig sem feküdt le velük senki, eztán sem fog. Majd azt látja, hogy a három kis barát összeöntöget vagy 10-féle alkoholt, és megisszák. A két vendég gyerek sálommal elkészön (holott egyikük fekete), és ebben a nagy rosszulétben színre lép a cinkos nagyapa, és Benjit kihúzza a slamasztikából.

A filmben úgy megy minden, mint a karikacsapás. Nagyapát megszereti az unoka, a nagymama és a nagypapa egyre közelebb kerülnek egymáshoz, a nagyapa kioktatja a rabbit, csak apja és nagyapja háborúja bizonyul kitartónak. Ami már csak azért sem csoda, hiszen ha kibékülnek, vége lenne a mozinak. Van még egy állandó: Benjinek folyamatosan nincs kedve felnőttné válni. Valamint nem érti a haftarát. Amikor a nagyapja és a rabbi közösen lefordítják, és megértetik vele a lényegét, még akkor is ózdkodik kiállni a társaság elé, és a hagyományos dallamvilág zenéjére recitálni. Nem beszélve arról, hogy semmi kedve holnaptól megváltani a világot, és férfiként küzdeni a szőke loknis kislány kegyeiért.

Aztán amikor elérkezik a nagy nap, amit a kedvéért leegyszerűsítettek, és nem mások lepipálására törekszenek, hanem saját otthonukban tartják, mégiscsak gyönyörűen elmondja a haftarát.

És végül felnőttként viselkedik apjával és nagyapjával, mert odavágja nekik: „Amikor én férfivá válok, ti úgy viselkedtek, mint két gyerek!”

Aztán egy gyönyörű kép: a három „férfi”, nagyapa-apa-gyerek karoszkébe emelve kacag a világba, és a rokonok nem győzik (velünk együtt) kiabálni, hogy MÁZÁL TOV, BENJAMIN!

Soha rosszabb filmet!

Bozsán Eta

SPÁNN GÁBOR

Baleset

Néha az az érzésem, hogy az emberi emlékezet olyan, mint egy zenélő doboz, amelyik időnként önállósítja magát, kinyílik, és elkezd muzsikálni. Így történt ez, amikor valamelyik nap utam az Amerikai úti Szeretkórház előtt vitt. Minden aprópó nélkül eszembe jutott a történet, amit jó 10 éve mesélt rég nem látott barátom, aki sok évig ideggyógyász volt ott. Bár az intézmény területen kívüli betegek ellátására sosem volt kötelezett, a véletlen néha „beutalt” hozzájuk teljesen kívülállókat is. Így történt ez azon a napon, amikor barátom ügyeletes volt, és pontosan a kórház épülete előtt csapott el az autó egy figyelmen kívül áttámolygó, erősen ittas férfit. Az áldozat akár hívó volt, akár nem, halál kellett adjon istennek, mert balesetét olcsón úszta meg. A vezetőnek jók voltak a reflexei, a szűk utcában időben fékezett, ezért a kocsi inkább csak fellökte a férfit, aki nem került a jármű alá, viszont a járda szélén erősen megsérült. Vérzett a feje, arca, karján-lábán hámsérülések. Ez az a baleset, amire azt mondják a mentők, hogy kevésbé súlyos, mint amilyennek látszik. Mind a sofőr, mind a megálló járókelők megijedtek, és ösztönösen a Szeretkórházba cipelték be a magában motyogó, félig eszméletlen áldozatot. Közben a portás már hívta a mentőket, barátomat mint ideggyógyászt érték el elsőnek. A vizsgálatban leültette a beteget. A nővér fájdalomcsillapító injekciót adott, tamponozták a sebeit, és azonnal megállapították, hogy semmije nem tört, a feje is csak bőrsérülést szenvedett, viszont minden jel szerint agyrázkódása is van.

Az orvos azért beszéltette, hogy lássa, mennyire lehet súlyos.

Tudja, dokikám – kezdte dadogó nyelvvél a sérült –, kértem még egy felest, hogy megittam-e, már nem tudom, csak arra emlékszem, hogy egy marha nagyot csattantam a járda szélén.

Ekkor a vizsgáló nyitott ajtaja előtti folyosón két benn fekvő zsidó ápolót sétált el. Mindenben nagyon hasonlítottak egymásra: kopasz, szakállas, idős emberek egyenpizsamában, fejükön kipával. Egyik kezükkel „mesterségem címereként” maguk előtt tolták infúziós állványukat. A beteg ekkor elkezdett remegni és hisztérikusán sikoltozni: Úristen! Meghaltam?! Szellemeket látok! Ezek a Weiss testvérek!!! Az nem lehet, ők már rég halottak!

Az orvos, miközben speciális botlámpájával a szemfeneket világította, rászólt: miféle Weiss testvérek, mondja tovább!

Dokikám! Én Dunaszerdahelyről származom, ott a faluban a szatócsbolt a Weiss testvéreké volt. Náluk vásároltunk mindent, a legtöbbször persze pálinkát. Apám mindig csak annyit mondott: megyek a zsidóhoz. Ebből tudtuk, hogy a Weisséknél fog venni valamit. Nagyon rendesek voltak, nem kellett fizetni, csak egyszer havonta, felírtak minden adósságot egy füzetbe. Aztán apámnak felvitte az isten a dolgát. Körzetvezető lett a Nyilas Pártban, és persze szólt a csendőröknek, akik feltuszkolták teherautóra a Weisséket is azzal, hogy Németországba viszik őket munkára. Sosem jöttek vissza, én nem tudtam, hogy a kényszermunka gázkamrát jelent. Az jó volt, hogy a nagy adósságot nem kellett kifizetni, de mindig bántam, hogy ezért a testvéreknek meg kellett halni. És most az előbb itt mentek el a folyosón.

A doktor tudta, hogy ez a monológ az agyrázkódás és a rossz lelkiismeret „főzje”, ismerte a két beteget, akik már csak a naptár szerint sem lehettek a dunaszerdahelyi Weissék. Utasította a nővért, mit adjon be a balesetesnek, és így szólt hozzá: Öregem! Ne izguljon, ez egy tévedés, amit csak a sérülése okozott, én ismerem ezt a két embert. Másképp hívják őket. Azért olyan egyformák, mert egyetétjű ikrek. A részeg vérekes szemem először nyugalom látszott, majd tágult pupillával artikulálatlanul azt kérdezte: Doktor úr! Azt mondja, hogy ezek ikrek? De mind a négyen?!

Ekkorra megjöttek a mentők, a beteget elvitték, aki ideggyógyász barátom szerint néhány nap múlva már újra kedvenc italboltjában delirizálhatott. Természetesen nem a zsidónál és nem felírásra.

בר מצוה

A Bethlen téri templomban Kitziszá szombatján szólították a Tóra elé Griztel Jonatánt, Jonatán Simson Eljókim ben Méir Jákovot, Griztel András és Goldmann Zsuzsa fiát. A közösség új felavatott tagja a negyedik pontos ismeretében olvasott a Tórából több fejezetet. Az áldásokat és a haftarát is szépen, magabiztosan énekelte.

A frigyszekrény előtt Deutsch Róbert főrabbi szólott tanítványához, megemlítve, hogy rabbiként régi kapcsolatot fűzi össze a családdal, és ők sok szállal kötődnek a templomhoz.

Felhívta figyelmét mindazon jogokra és kötelezettségekre, ami a felnőtté válással jár a zsidó hagyományok szerint, majd a Teremtő áldását kérte reá.

A bőséges kiduson Hegedűs Pál, Jonatán egyik felkészítője szólott az egybegyűltekhez és mondott dvár torát. A Tikva vezetője, Ráv Adler ugyancsak megítélte a családát je-

lenlétével, és örömeinek adott hangot, hogy egy ilyen szép szimchán vehet részt. Az édesapa szavai után a bár micva fiú mondott köszönetet szüleinek, tanítóinak és mindazoknak, akik hozzájárultak és felemelő naphoz. A bencsolást Polnauer Sándor berni főrabbi vezette.

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát

Az Ön anyagi támogatása is hozzájárulhat ehhez.

Adományozzon a Keren Hayesodnak, a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt!

A Keren Hayesod képviselőjében minden hónapban Budapestre érkezem. Örömmel elbeszélgetnék Önrel Izrael történelméről és hagyományairól!
Eli Keidar (Kardos), tel. 06-30-715-4136

Izrael támogatása: www.kh-uia.org.il
E-mail: legacy@kh-uia.org.il

Hírek, események röviden

– A Zsidó Gimnázium Baráti Köre április 14-én, 10 órakor, a Scheiberiskolában rendezi összejövetelét, melyen Berend Róbert tart előadást Önfejlesztés, egészségmegőrzés meditációval címen.

– A Dr. Fischer Gyula Szabadegyetem keretében április 9-én, kedden, 17 órakor a Síp utcai Díszteremben Freiman Péter csellóművész Maestro címmel tart előadást.

Czink Tomi

képesített tolmács és gazdasági szakfordító
héber-magyar és magyar-héber
tolmácsolás és egyéni teljes körű fordítás

Honlap: www.hebertolmács.hu
www.heberforditas.hu
E-mail: tomi.czink@gmail.com

Mobil: +36303601315